

Anne Kasin Husby

Ungdom, seksualitet og samtykke

En kvalitativ studie av ungdommers tanker og meninger rundt seksualitet og samtykke

Masteroppgave i pedagogikk - utdanning og oppvekst

Veileder: Mons Bendixen

Juni 2021

Anne Kasin Husby

Ungdom, seksualitet og samtykke

En kvalitativ studie av ungdommers tanker og meninger rundt seksualitet og samtykke

Masteroppgave i pedagogikk - utdanning og oppvekst
Veileder: Mons Bendixen
Juni 2021

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for pedagogikk og livslang læring

Kunnskap for en bedre verden

Forord

På studiet Master i utdanning og oppvekst har jeg fått et bredere syn på skole og samfunn, og har derfor fått en økt interesse for tema rundt barn og unges psykiske helse. Et av disse temaene er seksualitet og seksualundervisning. Seksualitet og identitet er viktige temaer for ungdom da dette er med på å forme hvem du er og hva du liker. Jeg tror derfor det er viktig at vi som fremtidige lærere og ansvarlige for livslang læring har forståelse og kunnskap rundt nettopp dette. Jeg har lenge lurt på om dagens seksualundervisning er hensiktsmessig. Min egen seksualundervisning bestod av en advarsel mot å ha sex, noe som jeg vet er tilfellet hos flere enn bare meg. Mitt mål med denne studien er ikke å kritisere dagens seksualundervisning, men å belyse eventuelle mangler, hva den har fått til og hva som eventuelt kan forbedres.

Da jeg skulle bestemme meg for hvordan jeg ville belyse denne problematikken var det flere innfallsvinkler jeg kunne ta, men bestemte meg for å komme dypt inn i temaet og derfor snakke med de som faktisk gjennomgår denne undervisningen. Da jeg begynte å fordype meg i temaet var det en rekke artikler som pekte mot en for svak seksualundervisning, men mindre konkret om hvorfor. Mitt overordnede mål var derfor å komme så nært *kilden*, som i dette tilfellet er ungdommer, som overhodet mulig for å prøve å belyse problematikken fra en annen vinkel enn tidligere gjort. Dette motiverte meg til å begynne å utforske tematikken fra ungdommenes perspektiv. Jeg ble også inspirert til å høre ungdommenes synspunkter rundt debatten om en eventuell samtykkelov i Norge, da det er de som er fremtiden. Jeg fant heller ingen tidligere studier rundt dette, noe som gjorde det mer interessant å ta tak i.

Det å skulle gjennomføre gruppeintervjuer midt i en global pandemi skulle vise seg å være mer enn utfordrende nok. Jeg føler meg takknemlig som fikk masse god hjelp på veien og klarte til slutt å gjennomføre det jeg så for meg i praksis. Tusen takk til læreren ved den videregående skolen som hjalp meg i prosessen med å rekruttere informanter. En stor takk rettes også til de flotte ungdommene som var med i prosjektet og delte sine tanker med meg. Det var utrolig lærerikt og spennende å få lov til å snakke med dere alle sammen! En stor takk rettes også til min veileder Mons Bendixen for all hjelp og gode samtaler. Takk for at du hjalp meg til å forske på et tema jeg i utgangspunktet ikke hadde mye kunnskap om, for det har vært en utrolig interessant læringsprosess som jeg setter stor pris på.

Vil også takke venner og familie som har støttet meg gjennom denne prosessen, og spesielt mamma og pappa som alltid har troen på meg! Sist, men ikke minst må jeg også takke jentene på sal. Takk for gode og vonde stunder sammen på sal, hadde ikke klart dette uten dere!

Sammendrag

Ustrakt tilgang til sosiale medier og nye sosiale plattformer gir ungdom lett tilgang til informasjon om seksualitet. Dagens ungdom har fått nye kunnskapsrike og identitetsskapende arenaer og samfunnet, skolen og undervisere bør holde tritt med utviklingen. Seksualitet er i stigende fokus og ungdommene etterspør mer kunnskap fra de voksne. Formålet med denne studien er å utforske hvilke tanker og meninger ungdom har rundt seksualitet, seksuelle signaler og seksuell utforskning. Videre vil den også se på ungdommenes forhold til seksualundervisning, samt utforske hvilke holdninger de har til en eventuell samtykkelov i Norge. Denne tematikken utforskes gjennom problemstillingen: *Hvilke tanker har ungdom rundt seksuell utforskning og tolkning av seksuelle signaler, og hvordan kan dette, samt deres egne erfaringer fra undervisningen, belyse eventuelle utfordringer rundt seksualundervisning? Hva mener de om en eventuell samtykkelov i Norge og hva den vil gjøre med den seksuelle situasjonen?*

Oppgaven bygger på skript- og strategiteori, samt tidligere forskning på områder som seksuelle signaler, misforståelser i seksuelle situasjoner og seksualundervisning. For å belyse problemstillingen har det blitt benyttet et kvalitativt forskningsdesign med semistrukturerte kvalitative intervjuer som metode for datainnsamling. Det har blitt gjennomført fire fokusgruppeintervjuer med ungdommer fra 16 og til 17 år, og videre har det blitt gjort en tematisk innholdsanalyse av datamaterialet for å avdekke det dypere meningsinnholdet i ungdommenes opplevelser av tematikken.

Analysen deles opp i fire ulike bolker med temaene *flørtefasen, intimsfæren, seksualundervisning* og *samtykke*. Gjennom drøftingen blir det synlig hvordan ungdommenes oppfatning av seksuell utforskning og tolkning av seksuelle signaler er i takt med tidligere forskning hvor gutten er initiativtakeren, jenta er tilbakeholden og forsiktig og misforståelser kan oppstå og føre til overtramp i den seksuelle situasjonen. De ønsker seksualundervisning med økt normalisering og relevans og kompetente og profesjonelle undervisere. Majoriteten av ungdommene er positive til en samtykkelov i Norge, men ser utfordringer med hvordan den skal fungere i praksis og hvordan den kan virke både negativt og positivt inn på den seksuelle utforskningen.

Abstract

The increasing access to social media and new social platforms gives young people access to new knowledge and new impressions. Youths have new informational and identity-creating arenas, and society, schools and educators should keep up with ongoing developments. Sexuality is increasingly in focus and young people demand more knowledge on the subject. The purpose of this study is to explore the thoughts and opinions of young people about sexuality, sexual cues and sexual exploration. Furthermore, it will also look at the young people's relationship to sex education, as well as explore what attitudes they have towards a possible law of consent in Norway. This topic is explored through the research question: *What thoughts do young people have about sexual exploration and interpretation of sexual cues, and how can this and their own perceptions of sex education illuminate today's sexual education? What do they think about a possible consent law in Norway and what it will do with the sexual situation?*

The thesis builds upon script and strategy theory, as well as previous research in areas around such as sexual signals, misunderstandings in sexual situations and sex education. A qualitative research design with semi-structured qualitative interviews has been employed to collect the empirical data. The research has conducted four group interviews with young people between the ages of 16 and 17 and analysed through a thematic content analysis to uncover the deeper meaning in the young people's experiences on the topic.

The analysis is divided into four different sections with the themes of *flirtation phase, the intimate sphere, sex education* and *consent*. The thematic reflections address the young people's thoughts and opinions in each section. Through the discussion, it is visible how the young people's perception of sexual exploration and interpretation of sexual signals is in line with previous research where the boy is the initiator, the girl is restrained and careful and misunderstandings can arise and lead to unpleasant events in the sexual situation. The youths wish for a better sex education with increased normalization and relevance, and competent and professional educators. The majority of young people are positive about a law of consent in Norway, but reflect around the challenges of how it will work in practice and how it can have both a negative and positive effect on sexual exploration.

Innhold

Forord	1
Sammendrag	2
Abstract	3
1. Innledning	6
1.1. Aktualisering og definisjon av begreper.....	6
1.2. Samtykkelov og seksualundervisning.....	6
2. Teori og tidligere forskning	7
2.1. Teoretiske perspektiver	7
2.1.1. Sosialkonstruktivisme og identitets-teori.....	7
2.1.2. Skriptteori.....	8
2.1.3. Strategiteori	9
2.2. Tidligere forskning	10
2.2.1. Eskalerende og dempende signaler.....	10
2.2.2. Misforståelser og «token resistance»	11
2.2.3. Seksualundervisning og informasjon.....	11
2.3. Pedagogisk praksis og sosial praksis.....	12
2.3.1. Undervisning og informasjon rundt seksualitet.....	12
2.4. Denne studien	13
3.0. Metode	14
3.1. Vitenskapsteoretisk utgangspunkt.....	14
3.2. Design og metodevalg	14
3.2.1. Kvalitativ tilnærming	14
3.2.2 Semistrukturert kvalitative fokusgruppeintervju	15
3.3. Forskningsprosessen	15
3.3.1. Intervjuguide.....	15
3.3.2. Utvalg.....	16
3.3.3. Intervjusituasjonen	17
3.4. Bearbeiding og analyse.....	17
3.4.1. Transkribering	17
3.4.2. Tematisk innholdsanalyse.....	18
3.5. Forskningens kvalitet.....	19
3.5.1 Etske retningslinjer og personvern og innhenting av samtykke.....	19
3.5.2 Egen forforståelse og forskerrolle.....	20
3.5.3 Validitet, reliabilitet og generalisering	20
4. Presentasjon av resultater	22
4.1 Flørtefasen.....	23
4.2 Intimsfæren	24

4.2.2. Ambivalente signaler	27
4.2.3. Forventninger og press relatert til kjønn	27
4.2.4. Skam, det sosiale aspektet og redselen for å såre andre	28
4.3. Seksualundervisning	30
4.3.1. Ulike erfaringer	30
4.3.2. Mangler og ønsker om normalisering og relevans	31
4.5. Samtykke	33
4.5.1. Positive aspekter.....	33
4.5.2. Negative aspekter	35
5. Diskusjon.....	37
5.1. Teoretiske implikasjoner	37
5.1.1. Tradisjonelle kjønnsroller og skripter	37
5.1.2. Seksuelle signaler	38
5.1.3. «Ingen skam å snu».. eller?	39
5.1.4. Samtykkelov, et veikryss mellom trygghet og et forpliktende «ja»	40
5.1.5. Seksualundervisning.....	41
5.2. Metodiske vurderinger	43
5.3 Praktiske implikasjoner	44
5.3.1. Seksualundervisning.....	44
5.3.2. Samtykkelov	45
5.4 Implikasjoner for videre forskning.....	46
6. Konklusjon og avslutning	46
Referanser.....	48
Vedlegg	52

1. Innledning

1.1. Aktualisering og definisjon av begreper

I et samfunn preget av mye informasjon og lett tilgang på kunnskap kan det likevel argumenteres for at det snakkes for lite relevant om temaene seksuell intimitet og samtykke i seksualundervisningen, selv om mange tema dekkes av undervisningen fra lavere klassetrinn. Kunnskap rundt grenser, respekt og rettigheter, samt evnen til å reflektere over ulike situasjoner er viktig for å kunne utvikle egen autonomi og samtidig lære å respektere andres grenser (Helse- og omsorgsdepartementet, 2017).

Ungdomsårene er preget av seksuell utforskning, og tilstrekkelig og mer kunnskap rundt intimitet er derfor viktig for at debatering og intimitet generelt skal bli en trygg opplevelse. I den nye læreplanen fra 2020 står det under livsmestring og folkehelse hvordan fagfornyelsen skal inneholde tema om fysisk og psykisk helse, samt seksualitet og kjønn. Den skal også sette fokus på det å kunne sette grenser og respektere andres (Utdanningsdirektoratet, 2020).

Denne studien vil undersøke ungdommers oppfatninger rundt flørting som kan føre til seksuell intimitet, signaler som eskalerer eller demper den seksuelle situasjonen, og ungdommers tanker rundt en eventuell samtykkelov. Amnesty argumenterer for at Norge trenger en samtykkelov (Amnesty, 2019; Lofstad, 2018). Det er imidlertid usikkert hvilken betydning en slik lov vil kunne ha for ungdommers seksuelle utforskning og grenseoverskridende atferd. Målet med denne studien er å forstå ungdommers oppfatninger rundt seksuell kommunikasjon og seksuell utforskning. Kunnskap rundt ungdommers tanker om disse temaene kan gi en pekepinn på hva dagens seksualundervisning har klart å formidle, men også hva som mangler i et pedagogisk opplegg rundt ungdom og seksualitet som kan gi de nødvendig seksuell kompetanse. Studien forsøker å belyse hvilke tanker ungdommer har rundt en eventuell samtykkelov, hvordan den kunne sett ut i praksis og hvordan dette kan påvirke den seksuelle utforskningen og situasjonen da det ikke foreligger relevante forskningsresultater for dette temaet.

1.2. Samtykkelov og seksualundervisning

Sverige innførte en ny samtykkelov i 2018, og det er nå forbudt å ha sex med en person hvis personen ikke eksplisitt har sagt «ja» (Madshus, 2018). Amnesty arbeider for samme endring i det norske lovverket da de mener dette vil bidra til å hindre såkalte «gråsonetekter». Et forslag om å involvere samtykke i den norske voldtekstlovgivningen ble likevel nedstemt i Stortinget i 2018. Samtykkeloven, innført iblant annet Sverige, skal virke som et tydelig signal. Jurist og rådgiver Torstein Ulserød mener det er feil fokus å se på lovverket for å bekjempe voldtekt (Madshus, 2018). I Norge kreves det per dags dato fysisk motstand for at et forhold skal kvalifiseres som voldtekt, og det er ikke nok å ikke intensjonelt ville ha sex. En samtykkelov vil kreve et tydelig «ja» fra begge parter, eller at man tydelig uttrykker et ønske om å delta. Det kan derfor, ifølge generalsekretær John Peder Egenæs i Amnesty International, argumenteres for at det skjer voldtekter som i dag ikke kan føre til dom etter norsk lov (Årvik, 2020).

I Danmark innebærer samtykkeloven at samtykke kan gis ved ord eller handlinger, som kyss, berøringer, «nyttende lyder» eller «relevante bevegelser». Kyssing eller flørting på et tidligere tidspunkt regnes ikke som samtykke (Fjæren, 2021). Det er derfor igjen opp til tolkning av hvilke handlinger, lyder eller kroppsspråk som uttrykker

Samtykke. Skal det innføres en slik lov i Norge er det derfor relevant å se på det som skjer i «gråsonen», og hvorfor det eksisterer en gråson. «Gråsonenevoldtekter» beskriver det som i realiteten kan være et overgrep, men som andre kan kalle seksuell utforskning. Det er kommet ulike typer løsninger på samtykkeproblematikken, og flere har blant annet utviklet digitale løsninger for samtykke i form av en app (Fjæren, 2021). Det er derfor interessant å diskutere med ungdommer hvorvidt de mener vi har behov for en samtykkelov eller ikke, hvordan denne eventuelt kunne sett ut og hvordan den ville virket inn på de seksuelle situasjonene. Mange mener at en samtykkelov vil kunne skifte fokuset, fra spørsmål til om det ble vist tegn på en uønsket seksuell handling, til om det ble gitt samtykke gjennom ord eller handlinger (Teigland & Thomsen, 2020). Andre er kritiske til samtykkeloven da de mener dette kan være vanskelig å gjennomføre i praksis. Dette fordi det kan oppstå situasjoner med ord mot ord da den parten som anklages fortsatt vil påstå at hen har fått samtykke, og at loven tar fokuset bort fra hva som er blitt gjort til hva som er blitt sagt (Mortensen, 2020). I nyhetsbildet ser vi hvordan ulike meninger om samtykkeloven kommer fram, men vi har liten eller ingen kunnskap om ungdommers tanker rundt dette.

Seksualundervisningen i skolen har som mål å gi barn og unge kunnskap om kropp, identitet, grensesetting og seksualitet, og en kan stille seg kritisk til om dette blir gjennomført i tilstrekkelig grad. Misforståelser og overtramp i den seksuelle situasjonen, samt det faktum at en del ungdommer bruker internett og media for å lære om sex kan tyde på kunnskapshull. Denne studien undersøker derfor ungdommers tanker og meninger rundt seksuell utforskning og tolkning av seksuelle signaler, og hvordan dette kan belyse dagens seksualundervisning. Videre vil den også undersøke hva de mener om en eventuell samtykkelov i Norge og hva den kan gjøre med den seksuelle situasjonen.

2. Teori og tidligere forskning

I denne delen gjennomgås teoretiske perspektiver, samt tidligere forskning og pedagogiske praksiser.

2.1. Teoretiske perspektiver

2.1.1. Sosialkonstruktivisme og identitets-teori

Innenfor det sosialkonstruktivistiske perspektivet får virkeligheten sin mening gjennom de begreper, kategorier og tolkninger som mennesker konstruerer. Det er derfor ikke snakk om objektive og allmenne begreper da disse også er sosialt konstruert (Korsnes, Andersen og Brante, 1997). Fokuserer man på et sosialkonstruktivistisk perspektiv er seksualitet også en sosial konstruksjon. Ifølge den svenske sosiologen Gisela Helmius (1990) innebærer dette at samfunnets forestillinger om seksualitet, som ved et gitt tidspunkt i historien, bestemmer hvordan individene ved det samme tidspunktet i historien håndterer seksualitetene i sine private liv. Det kan likevel være vanskelig for unge å se sammenhengen mellom samfunnets syn på seksualitet og sin individuelle seksuelle atferd. Barn og unge internaliserer de normer og regler som eksisterer i samfunnet i forhold til seksuell atferd i samspill med andre.

Seksualitet er en stor del av menneskers identitet. Det er derfor viktig å fremme sunn seksuell kommunikasjon for barn og unge da dette kan bidra til å styrke deres identitet. Et usunt forhold til egen seksualitet kan bidra til å svekke egen identitetsfølelse. Mennesker konstruerer sine identiteter i interaksjon med andre, og det

er derav umulig å ikke forholde seg til andres fortolkninger av seg selv når det kommer til kroppslige utgangspunkt eller bestemte kroppslige uttrykk (Prieur, 2002).

Søndergaard (1996) ser identiteter som noe som aldri er et ferdig sluttprodukt, men hele tiden er i prosess og formes, forhandles og omskapes. Hun understreker videre tvangen i denne sammenhengen: fordi når individet posisjonerer seg i forhold til kjønn, både sitt og andres kjønn, er det ikke en situasjon hvor det kan velge fritt, men må operere innenfor kulturens grenser.

2.1.2. Skriptteori

Seksuelle skript er de godkjente normene angående seksualitet som enkeltpersoner omfavner, internaliserer og støtter seg på gjennom en prosess av sosialisering. Skriptene og normene blir modellene mennesker bruker til å tolke og svare på seksuelle situasjoner (Simon & Gagnon, 1986). Teorien om seksuelle skript kommer opprinnelig fra Gagnon og Simon (1973) og antar at samhandlinger følger sosiale eller kulturelt lærte skripter. Teorien antar at mennesker følger internaliserte skript for å forstå og gi mening til andres og egne følelser og atferd. I denne teorien er det altså kulturelle forståelser som ligger bak og «bestemmer» hva slags atferd som er sømmelig for mennesker i en seksuell situasjon. Seksuelle skripter læres av kulturelle meldinger som setter retningslinjer for seksuell atferd og aktiviteter (Frith & Kitzinger, 2001). Det omhandler altså om hva kulturen setter som retningslinjer og grenser for hva som er passende oppførsel i en seksuell situasjon. Seksuell skript angir og definerer passende mål, motiv og ønskelige egenskaper ved seksuell interaksjon (Wiederman, 2005). Skriptene kan derav påvirke hvordan man handler i en seksuell situasjon, samt påvirke antagelser og aspektene ved seksualitet.

I de seksuelle skriptene er det noe individuelle variasjoner, men teorien hevder at kulturen har noen klare fellestrekk. Skriptene antas å bli kommunisert videre til senere generasjoner gjennom mennesker i kulturen som allerede har internalisert skriptene, i tillegg til masse- og sosiale medias fremstilling av hvordan mennesker handler og reagerer i bestemte situasjoner (Wiederman, 2005). Massemedier spiller absolutt en viktig rolle i formidlingen av de kulturelle skriptene, men seksuelle normer formidles også gjennom måtene kulturelle institusjoner oppleves på, slik som regjering, lov, utdanning og religion. Dette på bakgrunn av at ulike former for seksuell oppførsel er ulovlige, stigmatiserte, advart mot, mens andre blir instruert og oppfordret til, og gjennom dette lærer individer de generelle kontekstene for seksuell aktivitet (Wiederman, 2015).

Skript-teori anslår at menn og kvinner har forskjellige seksuelle skripter de følger, og at denne skript-teorien formidles til gutter og jenter fra ung alder. Dette gjør at menn og kvinner tildeles ulike roller i en seksuell situasjon. Gutter blir lært hvordan de skal korrekt håndtere sitt genitale, mens jentene læres til å ikke røre hennes klitoris og å være forsiktig så hun ikke blir gravid (Weiderman, 2005). På denne måten blir maskuline kjønnsroller assosiert med generell uavhengighet, sikkerhet og utforskning, hvorav kvinnelige kjønnsroller baseres på idealer om atferdsmessig tilbakeholdenhet og personlig kontroll (Lippa, 2001). Kvinnen ender derfor ofte opp med rollen som «portvokter», og mannen får rollen som utforskende og initiativtaker (Weiderman, 2005).

Mennesker har en tendens til å fremme følelsen av autonomi og uavhengighet når de blir konfrontert med brudd på personlig frihet. Dette har med «omvendt psykologi» og knapphetsprinsippet å gjøre. Knapphetsprinsippet kan forklares ved at objekter eller muligheter fremstår som mer eksklusive og verdifulle for oss når de er mindre tilgjengelige. Hva har så dette å gjøre med seksuell skript? Kvinners seksuelle skript

hindrer menn i å oppnå seksuell aktivitet, noe som vil gjøre menn mer motiverte til å verdsette seksuell aktivitet og til å gå enda lengre for å oppnå sine seksuelle mål (Eyre, Read & Millstein, 1997).

Uforpliktende samleie følger et typisk skript som spontant, blottet for direkte kommunikasjon om prevensjon eller seksuelt overførbare sykdommer (Holman & Sillars, 2012). En troverdig antakelse når det kommer til seksuelle opplevelser er at de blir bedre og tryggere med en grad av tydelig kommunikasjon mellom partene, og dersom det er lite direkte kommunikasjon er det naturlig å tro at sjansen for misforståelser oppstår. Det kan tenkes at ungdommer har en felles forståelse for signaler som også er kjent for de fleste da det eksisterer lite direkte kommunikasjon mellom ungdommer (Lande, 2017).

2.1.3. Strategiteori

Seksuell strategiteori er en evolusjonspsykologisk teori som ser på evolusjonære aspekter ved de seksuelle kjønnsforskjellene. I evolusjonært perspektiv omhandler det reprodutiv suksess, hvor kvinner og menn har gjennom evolusjonen dannet både like og ulike seksuelle strategier da kjønnene har forskjellige reprodutive utfordringer (Buss & Schmitt, 1993). Teorien omhandler trekk ved menneskets seksuelle psykologi basert på evolusjonære perspektiver og prinsipper, og forklarer heterofile menneskers seksuelle strategier som avhenger av reprodutive utfordringer og konteksten for relasjonen, slik som kortsiktige eller langsiktige relasjoner (Buss & Schmitt, 1993). Den skiller seg fra tidligere teorier ved at den inneholder flere motiver hvert enkelt menneske kan ha for seksuell omgang, og diskuterer hvordan mennesker gjennom tiden har løst adaptive problemer som bidrar direkte eller indirekte til vellykket reprodusjon (Buss & Schmitt, 2017).

Kjønnenes evolusjonære mål er overlevelse og reprodusjon. En manns reprodutiv suksess øker kraftig med antall kvinner han kan ha seksuell tilgang til da det er større sjanse for flere avkom. Kvinners reprodutiv suksess er begrenset til antallet barn hun selv kan bære frem, og det gir derav ingen gunstig gevinst å være med mange menn. Det vil derfor være i kvinnens interesse å finne en mann som er villig til å forplikte seg til henne og oppdra barnet sammen med henne (Buss & Schmitt, 2017; Wade & Slep, 2015). Det kan derfor være gunstig for kvinnen å være avventende for å se om mannen er villig til å forplikte seg til henne før de har samleie (Buss & Schmitt, 1993; Trivers, 1972). Man kan argumentere for at kvinner har større reprodutiv suksess ved å investere i en langtidsrelasjon enn i en korttidsrelasjon slik som menn (Buss & Schmitt, 1993).

I forhold til korttidsrelasjoner har menn måttet løse adaptive utfordringer slik som å øke antall sexpartnere som er tilgjengelige, identifisere seksuelt tilgjengelige kvinner, samt minimere kostnad, risiko og mengden investering i hver mulighet for seksuell reprodusjon (Buss & Schmitt, 2017). Kvinner møter andre utfordringer i en korttidsrelasjon, slik som valg av sexpartner med gode gener, vurdering av kortsiktige partnere som mulige langsiktige partnere, samt potensielle *backup*-partnere (Buss & Schmitt, 2017).

Den seksuelle strategiteorien er bevisst både tidselementer og kontekst, og endrer seg derfor med tiden i forhold til hvordan mennesker tilpasser seg, selv om det eksisterer grunnleggende og evolusjonsmessige prinsipper for seksuell reprodusjon. Som følger av dette har mye ny kunnskap blitt oppdaget om seksuell reprodusjon som krever utvidelse av den opprinnelige formuleringen (Buss & Schmitt, 2017).

2.2. Tidligere forskning

Det eksisterer en rekke studier rundt seksuell kommunikasjon hos voksne og unge voksne, men så vidt jeg ser finnes det svært lite evidensbasert forskning på ungdom innenfor dette temaet. Man må derfor i hovedsak se på studier med voksne utvalg for å kunne si noe rundt området. Lande (2017) har derimot forsket på sending og tolkning av seksuelle signaler mellom ungdommer på 16-19 år i en uforpliktende relasjon, og skriver hvordan flere av hans informanter snakket om handlinger som er gjensidige, at man «svarer på» den andres initiativ. Det omhandler at begge har et ansvar for å svare med å eskalere «svaret» for å indikere et ønske om å eskalere aktiviteten (Lande, 2017). Det er derimot ingen tidligere forskning om hvordan ungdom stiller seg til en eventuell samtykkelov i Norge.

2.2.1. Eskalerende og dempende signaler

Seksuell omgang i dagens samfunn har i økende grad blitt et minefelt, hvor den som trækker feil kan enten oppleve sjenanse og skam, bli møtt med sosiale sanksjoner eller i verste fall få overgrepssanklager rettet mot seg. Dette omhandler hva man tolker som samtykkende handlinger og start-stop signaler. Forskning på seksuelt samtykke belyser at enkeltpersoner bruker en rekke verbale og ikke-verbale signaler for å kommunisere sin vilje til å delta i seksuell aktivitet (Humphreys, 2004).

Det finnes to ulike typer seksuelle signaler. Eskalerende signaler brukes gjerne til å signalisere et ønske om seksuell aktivitet, hvorav deeskalerende eller dempende signaler brukes for å signalisere at man ikke ønsker seksuell aktivitet. Signalene kan være svært varierende, og ungdom kan derfor ha vanskelig for å forstå signalene som sendes i en seksuell relasjon (Indregard, 2017). I en rapport fra Redd Barna viser de til hvordan ungdom mangler forståelse for hva seksuelle overgrep og voldtekt er, og at jentene tar ofte mye av skylden og bortforklarer det som skjedde (Berggrav, 2015).

En tradisjonell kjønnsnorm vil fremme seksuell beskedenhet for jenter og kvinner, men seksuell dyktighet for gutter og menn. Allerede i første seksuelle møte ser man bevis på kvinnelig underkastelse og mannlig dominans, og dette igjen vitner om at kjønnsnormene påvirker seksuell atferd helt fra starten av seksuell utforskning (Emmerink, Van Den Eijnden, Ter Bogt & Vanwesenbeeck, 2017). Dette kan videre tyde på at mannen i høyere grad tar i bruk eskalerende signaler, hvorimot kvinnen tar i bruk dempende signaler. Det er videre forsket på hvordan den romantiske og seksuelle konteksten automatisk aktiverer kjønnsbasert atferd, og at den seksuelle situasjonen kan aktivere en mental kobling til kvinnelig underkastelse, samt frembringe mer kraftfulle atferdstendenser hos menn (Emmerink et al., 2017).

Funn fra intervjuer med ungdom viser at vi mennesker vurderer samtykke til seksuell aktivitet basert på blick, kroppsspråk og gjengjeldelse av handlinger og berøringer. Fravær av protest og tydelig avvisende kroppsspråk er også ansett som et samtykkende signal (Indregard, 2017; Lande, 2017). I en masteroppgave skrevet av Rynning og Sæterdal (2019) gjennomførte de en spørreundersøkelse på 436 ungdommer i alderen 13-16 år, og resultatene viser at det finnes oppfatning om kjønnsforskjeller i bruk av seksuelle signaler, da spesielt dempende signaler. Et interessant funn er at jenter oppfatter å «ikke ta på henne like mye» er det vanligste dempende signalet for gutter, mens guttene mener at det er «å si nei». De argumenter for at det finnes klarere etablerte normer eller skript rundt initiativtaking, og mindre rundt deeskalering. Dempene signaler kan være å si eksplisitt nei, fjerne hånden, trekke seg unna, stoppe

opp, vri seg bort fra partneren eller komme med unnskyldninger (Indregard, 2017; Lande, 2017).

2.2.2. Misforståelser og «token resistance»

Å avvise mennesker er vanskelig for de fleste av oss, og fagansvarlig for seksualitetsundervisningen ved Sex og samfunn Stine Solli mener at dette med å si tydelig ifra er en helt åpenbar og selvfølgelig ting, men at det kan være vanskeligere i praksis, både for unge og voksne (Fjæren, 2021). Man kan i noen tilfeller føle seg presset til å utføre seksuelle handlinger selv om man ikke har lyst. I kontrast til dette er det viktig å nevne begrepet «token resistance» som omhandler avviking med hensikt i å faktisk delta i aktiviteten som opprinnelig ble avvist, altså en *symbolsk motstand*. Muehlenhard og Rodgers (1998) argumenterer for at resultatene i sine studier indikerer at majoriteten av menn og kvinner som sier nei til sex faktisk mener nei.

Seksuelle signaler kan være vanskelig å forstå og kan lett misforståes. Det er ulike måter å forstå samtykke på, slik som et hvert «ja», fraværet av «nei» eller at man i større grad fokuserer på spontant samtykke som blir gitt frivillig (Beres, 2007). Mange misforståelser handler om hvorvidt en faktisk har samtykket til ulike handlinger, hvordan samtykket defineres og hvordan samtykket gjør seg gjeldende i både sendingen og tolkningen av signalene (Beres, 2007). En vanlig antakelse rundt misforståelser av signaler i en seksuell situasjon er at kvinnen sender blandede og utydelige signaler (Beres, 2010). Mange hevder at menn også strever med å forstå kvinners signaler, og dette er det Beres (2010) kaller *miscommunication-hypothesis*. Dette omhandler blant annet hvordan menn tolker kvinners vennlighet som seksuell interesse, at menn feiltolker kvinners avviking som beskjedenhet og at kvinner noen ganger avviker samleie selv om de egentlig har tenkt å gjennomføre den (Beres, 2010). Sistnevnte er det vi kan kalle *token resistance*, eller *symbolsk motstand* på norsk.

I en undersøkelse utført av Goodchilds og Zellman (1984) med ungdommer mellom 14 og 18 år fant de at guttene hadde større sannsynlighet for å vurdere ulike signaler og handlinger fra jenter som seksuell interesse. Jentene vurderte aktivitetene og signalene som mindre seksualiserte enn guttene. Derav kan ulike vurderinger av samme kontekst skape ukomfortable situasjoner. Dette omhandler tvetydige signaler og misforståelser av disse. Likevel er det en rekke hendelser rapportert til nettsiden ung.no som vitner om gutter som går lengre enn jenter ønsker med tanke på berøringer og masing om sex, og at jentene sier «nei», men ikke blir respektert og ender opp med å «gi etter» og har sex selv om de egentlig ikke ønsker. Til tross for at menn mener et nei skal respekteres, kan de oppføre seg annerledes i praksis (Berggrav, 2015). Dette kan gi ubehagelige følelser for parten som gir etter da man blottlegger seg for den andre personen, både fysisk og psykisk, i en seksuell situasjon man egentlig ikke ønsker å befinne seg i.

I en studie rundt ungdommers forståelser av voldtekt presenterer Jeffner (1998) at jentas «nei» viser seg å være forhandlingsbart, og at det finnes en rekke omstendigheter som gjør det mulig å forandre og omdefinere handlingen. Unge jenter vet at de har rett til å si nei, samtidig viser flere studier at jenter strever med å si nei, de strever med å nekte gutter sex og strever med å si «nei» på riktig måte slik at deres nei blir respektert (Berg, 1999).

2.2.3. Seksualundervisning og informasjon

Seksualundervisning er en sentral arena for å videreformidle kunnskap om sex og seksualitet til barn og ungdom. I en undersøkelse av Røthing og Svendsen (2009) om

temaet undervisning om seksualitet ved ungdomsskolene i Trondheim kommune fikk temaene forelskelse, abort, grensesetting i forhold til egen kropp og seksualitet, sikker sex i heteroseksuelle relasjoner og graviditet og prevensjon høyest score i forhold til hva som blir tatt opp i seksualundervisningen. Undersøkelsen viser også hvordan kjønn og seksualitet i begrenset grad ser ut til å bli satt i kontekst og sammenheng når det undervises om seksuell trakassering og seksualisert vold. Forskning om seksuell trakassering viser at det er hensiktsmessig å diskutere dette i sammenheng med normer og forventninger knyttet til kjønn (Røthing & Svendsen, 2009). Det kan imidlertid se ut som deler av seksualundervisningen nå i større grad fokuserer på sammenhenger mellom kjønn og seksualitet, og koplinger mellom kjønn, seksualitet, makt og privilegier (Røthing & Svendsen, 2009).

I 2005 ble en undersøkelse om hvor ungdommer får informasjon om kropp og seksualitet fra gjort av Johansen, Moe, Thorland, Jøsok, Foss og Steiro (2006). Der var det langt færre enn 25% som oppga at de fikk nyttig informasjon om forelskelse, kropp og seksualitet av lærere på skolen. 83% av de spurte oppga at de snakket med vennene sine om disse temaene, 15% snakket med helsesøster og bare 2,7% med lærer (Johansen et al., 2006). Møllhausens (2005) studie viste at elevene, på tvers av hvem som underviser om seksualitet, ønsker at den som underviser har god faglig kompetanse til å undervise om tematikken. Seksualundervisningen i Norge har tidligere blitt kritisert for å i hovedsak dreie seg om anatomi, prevensjon og forebygging av kjønnsykdommer, og at følelser, forelskelse og seksuelt samspill er i mindre grad blitt gitt fokus (Kvalem, 2008).

I en studie av Røthing og Svendsen (2008) blant lærere, helsesykepleiere og skoleledere ved ungdomsskoler i Trondheim kom det fram hvordan seksualundervisningen preges av undervisernes eget forhold til kropp og seksualitet. Dette kan igjen aktivere personlige barrierer hos læreren, som igjen kan påvirke effekten av undervisningen (Ollis, 2010). Lærere etterlyser mer kunnskap om seksualitet da seksualitet ikke prioriteres i utdanningen av nye lærere (Røthing & Svendsen, 2008).

2.3. Pedagogisk praksis og sosial praksis

2.3.1. Undervisning og informasjon rundt seksualitet

Ifølge Allen (2001) er seksuelle helseressurser, som er utviklet uten referanse til hvordan unge mennesker formulerer deres behov for informasjon, sannsynligvis ikke effektiv. Det kreves derfor en omformulering av seksualsoplæringen for å kunne omfatte dilemmaer og bekymringer hos unge mennesker i sammenheng med deres intime sosiale forhold, og ikke redusere kjønnsopplæringen til kjønnsorganer eller sykdommer i en lærebok (Senior & Chenhall, 2017). Av den grunn er det essensielt å vite hva ungdom vil ha av informasjon i forhold til det samfunnet de lever i. Svendsen (2017) argumenter for hvordan innholdet i seksualundervisningen bør være atskilt fra politiske, moralske og religiøse standpunkter, og at seksualundervisningen må utforske sosiale normer som setter visse livstiler over andre.

Jenter og gutter gjennomgår en konstant opplæring av seksualitet og kjønn, både eksplisitt og implisitt. Ungdom bruker internett daglig, og gjerne for å tilegne seg informasjon rundt seksuell helse (Lenhart, 2015), og internett blir dermed et nødvendig sted for seksualundervisning som foregår utenfor grensene for tradisjonell, klasseromsbasert seksualundervisning (Ragonese, Bowman & Tolman, 2017). Ragonese, Bowman og Tolman (2017) argumenterer for bedre mediekunnskap blant ungdom for å styrke deres møte med seksualitet i media, og dermed styrke seksualundervisningen.

Dette kan ruste ungdom til å utfordre sexismen i media og stå imot de destruktive meldingene rundt seksualitet som media sender ut. Likevel viser studier hvordan ungdom er klar over nyheter og medias innvirkning på å sette dagsordenen rundt seksualitet, og de demonstrerer bevissthet rundt medias rolle og hvordan media fungerer som økonomisk virksomhet (Chronaki, 2017).

I en rapport Berggrav (2015) gir ungdommer konkrete råd og ønsker i forhold til hva de mener trengs for å blant annet forebygge voldtekt og uønsket seksuell aktivitet. Disse ønskene er blant annet et større vokabular for å kommunisere om sex og lyst. Ungdommene ønsker også å lære om at det finnes mange måter å signalisere at man ikke ønsker å ha sex. De ønsker også bedre og mer seksualundervisning på skolen. Øvsthus (2011) argumenterer i sin studie for en sterkere interaksjonskompetanse og økt bevissthet rundt seksualitet, seksuelle holdninger, forventninger og erfaringer hos ungdommer. Hun skriver hvordan kjønnsforskjeller i seksuelle holdninger, forventninger og erfaringer kan bidra til misforståelser og uenigheter mellom unge jenter og gutter, som i verste fall kan føre til seksuell krenkelse.

2.4. Denne studien

Denne studien har som mål å generere kunnskap rundt ungdommers tanker og meninger rundt seksualitet, med fokus både på seksuelle signaler og tolkningen av disse. Denne kunnskapen kan gi en pekepinn på hva seksualundervisningen har klart å formidle, og hva som eventuelt mangler i et pedagogisk opplegg rundt seksualitet. Videre tar den for seg ungdommers tanker og meninger rundt en eventuell samtykkelov i Norge. Det må presiseres at det ikke er blitt gjort studier på ungdommers holdninger til en eventuell samtykkelov i Norge, og dette er derfor ny forskning på det feltet. Studiens problemstillinger er derfor følgende:

Hvilke tanker har ungdom rundt seksuell utforskning og tolkning av seksuelle signaler, og hvordan kan dette, samt deres egne erfaringer fra undervisningen, belyse eventuelle utfordringer rundt seksualundervisning? Hva mener de om en eventuell samtykkelov i Norge og hva den vil gjøre med den seksuelle situasjonen?

Problemstillingen er formulert med et mål om å belyse ungdommers tanker rundt seksualitet og samtykke dypere enn i en overflateundersøkelse. Studien innebærer derfor kvalitative fokusgruppeintervjuer med ungdommer i alderen 16-17 år. Kunnskapen vil være relevant for å styrke skolens undervisning rundt seksualitet og ungdom. Som vi har sett tidligere kan det være vanskelig for ungdom å avvise, og jentenes «nei» blir noen ganger ikke respektert. Det er derfor interessant å vite hvordan de stiller seg til en eventuell samtykkelov i Norge. Det er også av interesse å vite hvilke tanker de har rundt seksuelle signaler og hvordan disse tolkes, samt vite hvordan de stiller seg til dagens seksualundervisning.

3.0. Metode

I dette kapitlet vil jeg gjøre rede for valg knyttet til prosjektets fremgangsmåte og forskningsdesign. Det vitenskapsteoretiske utgangspunktet presenteres først, før valg av design og metode beskrives. Deretter gjennomgås forskningsprosessen og den praktiske delen av prosjektet, og til slutt framstilles refleksjoner rundt forskningskvaliteten, forskerrollen og etiske betraktninger.

3.1. Vitenskapsteoretisk utgangspunkt

Det er avgjørende å være bevisst over prosjektets vitenskapsteoretiske forankring da all kvalitativ forskning vil være farget av forskerens forforståelse (Thagaard, 2013). Dette prosjektet setter søkelys på menneskers liv og erfaring, og en fenomenologisk tilnærming tar utgangspunkt i menneskers subjektive opplevelser og tolkninger for å finne en dypere mening i deres fortellinger (Thagaard, 2013; Krumsvik, 2014). Fenomenologi beveger seg derfor vekk fra den positivistiske oppfatning om at det finnes objektiv sann kunnskap og virkelighet. Tvert imot er det de felles erfaringene og forståelsen på tvers av mennesker som danner grunnlaget for en generell forståelse av ulike fenomen (Thagaard, 2013). En slik forankring kan derfor gi forskeren et blikk inn i et fenomen ut ifra deltakerens perspektiv, hvor «virkeligheten» er slik hver enkelt erfarer og oppfatter den (Jacobsen, Tanggaard & Brinkmann, 2010; Thagaard, 2013).

Som forsker er man nødt til å fortolke noe som ikke kan måles og veies. Hermeneutikk er nært knyttet til fenomenologi og omhandler det å undersøke det fundamentale og underliggende meningsinnholdet utover det som er synlig ved å tolke informantenes oppfatninger og formidling (Thagaard, 2013). Dette innebærer å forsøke å gi «tykke beskrivelser» basert på fortolkning av mening, ikke kun på gjengivelse av sitater. Det er derfor viktig at jeg som forsker også er bevisst på egen forforståelse og hvilken påvirkning dette kan ha på tolkningen av mening (Thagaard, 2013). Hermeneutisk forskning preges av hvordan det argumenteres for tolkningene som igjen påvirker forskningens pålitelighet og «gyldighet».

3.2. Design og metodevalg

3.2.1. Kvalitativ tilnærming

I denne studien er fokuset ungdoms tanker og meninger rundt seksualitet, samtykke og den seksuelle situasjonen. Jeg vil derfor argumentere for en kvalitativ tilnærming til temaet i motsetning til en kvantitativ datainnsamling med spørreundersøkelse. Kvalitativ tilnærming prioriterer nærhet og denne nærheten, samt fleksibiliteten rundt løse og ikke så strukturerte datainnsamlings situasjoner, kan gi tilgang på kunnskap som ellers kunne vært komplisert få tak i (Kleven, 2014). Kvalitative metoder egner seg til å forstå, utforske og tolke fenomener i ulike sammenhenger og kontekster, i tillegg til en dypere kunnskap og forståelse av fenomener (Krumsvik, 2014). Et viktig formål med denne studien er å forsøke å oppnå forståelse av sosiale fenomener på bakgrunn av data om personer og situasjoner (Thagaard, 2013), og kvalitativ tilnærming kan derfor være en hensiktsmessig tilnærming for en bredere forståelse av informantenes verdenssyn og opplevelser i hverdagen (Kvale & Brinkmann, 2019).

Kvalitativ tilnærming gir muligheten til nyttig informasjon omkring ungdommers meninger rundt seksuelle signaler og en eventuell samtykkelov. Dette fordi i kvalitative tilnærminger betraktes enkeltstående tilfeller som uttrykk for en større helhet (Thagaard, 2013). Det kan også argumenteres for at en kvantitativ tilnærming til temaet ville gitt

større kvantitet av informasjonsmengde og derav et mer representativt bilde. Denne tilnærmingen kan derav være en forløper til en mer omfattende kvantitativ undersøkelse angående temaet da denne studien kan presentere funn som er interessante å ta tak i videre.

3.2.2 Semistrukturert kvalitative fokusgruppeintervju

Intervju er mest utbredt innen samfunnsvitenskap, men det finnes imidlertid flere typer kvalitative intervju forskeren kan velge mellom (Krumsvik, 2014). Fokusgrupper gir anledning til å reagere på hverandres utsagn, i tillegg til å gi mulighet for nyansering og utbrodering (Howitt, 2010). Deltakerne i gruppen kan diskutere og stille oppfølgingsspørsmål selv uten innblanding fra intervjueren. Dette kan gi en større bredde i informasjonen som kommer frem enn med et en-til-en-intervju. Fokusgruppeintervjuer anses som en velegnet metode for å avdekke et mangfold forståelser og konstruksjoner av hverdagskunnskap (Eines & Thylén, 2012). Det fremsto som hensiktsmessig å gjennomføre fokusgruppeintervjuer med ungdommene da dette kan skape trygge rammer, og dermed større mulighet for innhenting av viktig informasjon og synspunkter. Gruppeintervjuer er også velegnet til eksplorative undersøkelser på et område, ettersom den livlige og kollektive ordvekslingen som gjerne oppstår i et fokusgruppeintervju kan bringe frem flere spontane ekspressive og emosjonelle synspunkter enn når man bruker individuelle kvalitative intervjuer. Gruppespillet kan gjøre det lettere å uttrykke synspunkter om følsomme og tabubelagte temaer, men kan imidlertid redusere moderatorens kontroll over intervjuforløpet, og det livlige spillet kan medføre til noe kaotisk preg (Kvale & Brinkmann, 2019).

3.3. Forskningsprosessen

3.3.1. Intervjuguide

Etter å ha valgt kvalitative fokusgruppeintervju som datainnsamlingsmetode måtte strukturen på intervjuene utarbeides. Jeg ønsket å ha planlagte spørsmål som reflektere rundt prosjektets teoretiske rammeverk og sentrale begrep, men samtidig ville jeg ha muligheten til å stille oppfølgingsspørsmål tilpasset det informantene diskuterte. Å utarbeide en intervjuguide kan bidra til å strukturere intervjuforløpet (Kvale & Brinkmann, 2019). Jeg utarbeidet derfor en intervjuguide med bred tilnærming, bestående av fem temaer med spørsmål under hvert av temaene. Temaene er 1) Flørting, 2) Intimitet, 3) Start- og stop-signaler, 4) Lovverk, 5) Seksualundervisning. Det er viktig som forsker å skille mellom intervju spørsmål og forskningsspørsmål. Intervju spørsmålene kan betraktes som middelet for å avdekke det forskningsspørsmålet søker svar på (Krumsvik, 2014). Det er viktig å formulere spørsmålene slik at deltakerne forstår hva som spørres om, men fortsatt reflekterer rundt forskningsspørsmålet (Krumsvik, 2014; Kvale, 2007). I utarbeidingen av intervju spørsmål var det essensielt for meg å tilrettelegge i forhold til aldersgruppen jeg skulle intervjuer. Dette i forhold til terminologi og formuleringer som kan være krevende for unge mennesker å forstå. Intervju spørsmålene ble derfor formulert mer hverdagslig slik at alle skulle forstå spørsmålene. Det var krevende å utarbeide enkle spørsmål uten at de ble for simple og som kunne tenkes å svekke potensialet for en grundig analyse. Det ble likevel utarbeidet en intervjuguide med god balansegang i forhold til forskningsspørsmålene og intervju spørsmålene. Hensikten med underspørsmålene var ikke at de skulle følges slavisk, men fungere som påminnelser over viktige momenter jeg ønsket å ta opp i intervjuene.

Da det skulle gjennomføres et semistrukturert intervju er det grunnleggende med åpne spørsmål som oppmuntrer informantene til å greie ut som sine opplevelser og forståelser (Krumsvik, 2014). I et fenomenologisk perspektiv belyser dette hvordan informantens subjektive erfaringer er i sentrum, og det er primært forskerens oppgave å vurdere, og intervjueren kan her gå lengre enn til intervjupersonenes selvforståelse (Kvale & Brinkmann, 2019). Jeg startet med å utforme en intervjuguide med konkrete spørsmål rundt temaene, men innså ved en senere anledning at spørsmålene var mer ledende enn åpne. Jeg var derfor nødt til å gå over igjen å se hvordan jeg kunne omformulere spørsmålene slik at de kunne dekke temaet, men samtidig ikke være for rigide. Forskeren må være bevisst på at intervjuguiden kun er et forslag, og at det alltid er mulig å gjøre endringer, noe som igjen gjør at man må være fleksibel og lyttende for å kunne stille gode spørsmål som fanger opp løse tråder (Krumsvik, 2014; Tanggaard & Brinkmann, 2010). Jeg bestemte meg for å ikke skrive oppfølgingsspørsmål da jeg var veldig usikker på hva slags informasjon ungdommene kom til å gi meg, og jeg ville heller være åpen for å spille på innspillene deres enn å føle meg fanget til å måtte stille de oppfølgingsspørsmålene jeg hadde skrevet ned. Jeg utarbeidet derfor en intervjuguide med overordnede spørsmål under hvert tema, og forsøkte videre å være lyttende og kreativ i intervjusituasjonen.

3.3.2. Utvalg

Størrelsen på utvalget må forsøke å balanseres mellom hvor mange informanter man trenger for å undersøke noe, samt ha få nok til å ha tid og ressurser til grundige forberedelser og analyse (Kvale & Brinkmann, 2019). Det anbefales ulikt antall deltakere i fokusgruppeintervju, fra 4-10. Antallet deltakere vil påvirke datamaterialet, og store grupper vil kunne bidra til et bredt og rikt mangfold av meninger, men hver deltaker vil få lite tid til å prate. Mindre grupper vil gi hver deltaker mer tid og mulighet til å dele egne erfaringer og meninger, men det kan føles belastende å føle ansvar for å holde samtalen gående (Eines & Thylén, 2012). For utvalget i dette prosjektet har jeg tatt utgangspunkt i strategisk utvelgning hvor forskeren systematisk plukker ut deltakere basert på kvalifikasjoner som gjør de egnet for deltakelse i prosjektet (Thagaard, 2013). Jeg så det også som gunstig å fokusere på ungdommer ved sitt første år på videregående da det er større sjans for at de husker tema fra seksualundervisningen fra ungdomsskolen. Ungdommene ble satt sammen i grupper med informanter fra samme klasse for å skape tryggere rammer. Jeg sørget for informanter av begge kjønn slik at ikke ett kjønn på overrepresentert. Det var ønskelig med en både blandede og ensartede grupper når det kom til kjønn. Blandede grupper i form av kjønn var imidlertid noe ungdommene ikke ønsket, og det ble derfor rene jente- og guttegrupper i alle intervjuene. Det hadde vært interessant for forskningsdelen å gjennomført et intervju med en gruppe med begge kjønn for å se hvilke likheter og kontraster som oppstår der i forhold til det å ha rene kjønnsbaserte grupper. Det kom likevel fram interessante kontraster og likheter mellom gruppene selv om jeg ikke fikk blandet kjønnene.

Rekruttering av deltakere til studien foregikk i flere ledd. Jeg kontaktet en lærer ved en videregående skole og forklarte at jeg ville komme i kontakt med elever ved VG1 for å gjennomføre prosjektet. Det ble utformet et informasjonsskriv til skolens rektor, og deretter arrangert et møte med rektor, skolens helsesykepleier og en kontaktlærer for å planlegge veien videre. Vi ble derfor enige om at jeg skulle gjennomføre en kort forelesning rundt temaet, for så å forsøke rekruttering. Hensikten bak dette var å informere så godt som mulig om prosjektet da det kan være et tabubelagt og vanskelig tema. Dette kan imidlertid også være problematisk da en utfordring med å møte

deltakerne før selve intervjuet kan være at for mye og detaljert informasjon om prosjektet på forhånd kan påvirke deltakernes atferd og uttalelser (Thagaard, 2013). Med bakgrunn i dette stilte jeg derfor åpne spørsmål og forklarte hvordan det var deres tanker og meninger som var viktige for prosjektet, ikke deres personlige erfaringer.

Etter at mulige frivillige deltakere takket ja til prosjektet fikk de et informasjonsskriv (se vedlegg nr. 1) om prosjektet, og jeg endte opp med 22 informanter. Det er viktig at informantene for kontekst for intervjuet både før deltakelse og etter gjennomføring slik at de er innforstått med hva deltakelsen innebærer (Krumsvik, 2014). Informantene mottok informasjonsskriv og samtykkeskjema i papirform da intervjuene ble gjennomført. Prosessen med rekruttering og intervju ble i stor grad preget av COVID-19 situasjonen, og det var ekstra utfordrende å skaffe informantene og å planlegge selve intervjusituasjonen da flere av ungdommene havnet i karantene, samt restriksjoner rundt hvor mange som kunne samles.

3.3.3. Intervjusituasjonen

Forskningsintervjuene ble gjennomført over en periode på tre uker. Jeg gjennomførte gruppeintervjuer med ungdommene på lukkede møterom på skolen, og intervjuenes varighet var 45 minutter – 1 time. Intervjuene ble holdt i samfunnsfagtimene til elevene etter avtale med lærer. De første minuttene av en intervjusituasjon er avgjørende da intervjupersonene vil gjerne ha en klar oppfatning av intervjueren før de begynner å snakke fritt og legge frem sine opplevelser og følelser for en fremmed person (Kvale & Brinkmann, 2019). Jeg lot de derfor presentere seg selv med egne eller fiktive navn slik at jeg kunne gjenkjenne stemmene deres under transkriberingen. Jeg sørget for å skape en god atmosfære i intervjulokalet ved å tilby både noe å bite i og drikke. Jeg introduserte prosjektet og presiserte rettighetene deres, samt muligheten til å trekke seg gjennom hele prosjektet. Videre informerte jeg om lydopptakeren og veien videre når intervjuet var over.

Underveis i intervjuet skrev jeg korte notater, noe som kan være nyttig for refleksjoner i etterkant da det kan fange mer detaljer og nyanser (Thagaard, 2013). Underveis i intervjuet lot jeg det være plass til individuelle forgreininger der jeg gjerne fulgte opp med å improvisere. Jeg forsøkte å holde tråden med hensyn til tema, samt justere spørsmål og framdrift i tråd med informantenes svar og redegjørelser. Jeg forsøkte å bevisst ikke påvirke informantenes svar med spørsmålsformulering eller kroppsspråk som kunne lede informantenes svar i en bestemt retning. Dette var imidlertid krevende da mange av informantene var usikre i redegjørelsene sine, og jeg følte ofte for å gi bekreftende nikk eller utsagn for å vise støtte og interesse. Jeg forsøkte derfor å komme med responser slik som; *ja*, og *mhm*, eller ved å stille oppfølgings spørsmål basert på deres utgreininger.

3.4. Bearbeiding og analyse

3.4.1. Transkribering

Etter intervjuene satt jeg igjen med tre-fire timer med lydopptak som skulle transkriberes. Transkripsjon innebærer å oversette tale til tekst og er avgjørende for både analysen og prosjektets kvalitet (Krumsvik, 2014; Nilssen, 2012). I en transkripsjon blir samtalen mellom mennesker som er fysisk til stede, abstrahert og fiksert i skriftlig form. Et intervju er et direkte sosialt samspill der det temporale utfoldelsestempo, stemmeleie og kroppsspråk fremtrer umiddelbart for deltakerne i samtalen, men ikke for den som leser transkripsjonen utenfor konteksten. Transkripsjon av intervjusamtalen innebærer enda en abstraksjon hvor stemme og toneleie fjernes og

kan derfor virke svekkende gjennom dekontekstualiserte representasjoner av direkte intervjuamtaler (Kvale & Brinkmann, 2019). En grunnleggende pekepinn ifølge Krumsvik (2014) er derfor å gi en mest mulig korrekt og detaljert gjengivelse av det som blir sagt for å styrke analysen.

Det var en utfordring å transkribere intervjuene, mye fordi det lå mye mening mellom linjene i intervjuene som ikke blir tydelig i transkripsjonene, blant annet samspillet mellom ungdommene i gruppene. Jeg sørget for å inkludere nøling, kremting og avbrytelser for å gjenskape situasjonen så nærme virkeligheten som mulig. Underveis i intervjuet noterte jeg også stemningen og kroppsspråk, noe som kom til nytte under transkriberingen da jeg kunne se hvilke tanker jeg hadde underveis i intervjusituasjonen. Jeg transkriberte intervjuene rett etter jeg var ferdig med dem slik at jeg hadde det friskt i minne så det skulle være lettere å skrive om. Jeg transkriberte ett intervju om gangen noe som kan ha bidratt til transkripsjoner av bedre kvalitet.

Jeg har stort sett valgt å la sitatene stå slik som de ble uttrykt og jeg har forsøkt å ikke forkorte sitatene eller endre språk. En kan derfor se at det er en del ord og uttrykk som gjerne brukes av ungdommer, slik som sleng-ord og pragmatiske partikler slik som «liksom», «da» og «ass». Disse kan signalisere om man er sikker eller usikker, og de kan dempe eller forsterke det som blir sagt (Meland, 2019). Hovedhensikten med å la disse stå er å ta vare på informantenes autentisitet i sine redegjørelser.

3.4.2. Tematisk innholdsanalyse

I analyseprosessen blir tolkningen dialogen mellom meg som forsker og intervjueteksten, og dermed blir mine fortolkninger foretatt med bakgrunn i mine forforståelser, samt begreper og teorier studien er forankret i. Analysen ønsker å gi økt kunnskap om et tema og er et intenst arbeid som krever, ifølge Tjora (2012), mye intellektuell og kreativ innsats. Jeg begynte med analysen raskt etter transkripsjonen for å analysere mens jeg fortsatt hadde intervjuene og transkripsjonene friskt i minne (Silverman, 2014). Da det finnes mange forskjellige framgangsmåter for kvalitative analyser av intervju er forskeren nødt til å finne den som synes mest hensiktsmessig for prosjektet (Kvale & Brinkmann, 2019). Jeg valgte å gjennomføre en tematisk innholdsanalyse som innebærer å forsøke å identifisere temaer og kategorier på tvers av informantene for å få en dypere forståelse av et fenomen (Silverman, 2014; Thagaard, 2013). Ettersom jeg hadde ganske klare temaer ut ifra intervjuguiden min bestemte jeg meg for å bruke disse som grunnmur, og etter hvert se etter andre kategorier og temaer. Da deltakernes opplevelser og forståelser er i sentrum passer tilnærmingen godt overens med en hermeneutisk og fenomenologisk vitenskapsteoretisk forankring.

Den analytiske prosessen handler om å balansere mellom å ta utgangspunkt i egen empiri og eksisterende litteratur og inneholder som regel både induktive og deduktive prosesser (Thagaard, 2013). I kontrast til dette mener Braun & Clarke (2006) at siden tematisk analyse er en fleksibel analysemetode er det vurderinger forskeren er nødt til å gjøre, slik som om man skal benytte en induktiv eller deduktiv tilnærming. Induktiv metode lar den empiriske verden avgjøre hvilke spørsmål som er verdt å søke svar på og forholder seg derfor empirinært for deretter å bevege seg mot teori (Kvale & Brinkmann, 2019; Thagaard, 2013, Tjora, 2012). Deduktiv metode omhandler å legge teorien til grunne for det man studerer og lar teorien sette rammene gjennom å knytte begreper fra andre teorier til datamaterialet som analyseres (Thagaard, 2013).

I analyseringen ønsket jeg å arbeide deduktivt fra teori til empiri, men også induktivt fra empiri til teori. Jeg kunne i analyseringen se sammenhenger mellom teori og

informantenes redegjørelser, noe som gjør at min forforståelse for temaet påvirket analysen. Jeg fokuserte samtidig på å finne temaer som reflekterte empirien og forskningen, framfor å bekrefte tidligere forskning. Jeg startet analyseprosessen med å lese gjennom intervjuene grundig for å se etter forskjellige meningsaspekter (Nilssen, 2012) og noterte ned tanker som kunne være av betydning for analysen. Jeg arbeidet videre med å organisere empirien inn i tematiske kategorier (se vedlegg nr. 2) gjennom å lage et slags slektstre med ulike kategorier og underkategorier som reflekterte et framtreddende mønster i datamaterialet. Braun og Clarke (2006) presiserer hvordan det er viktig at forskeren utforsker på hvilken måte temaene og sitatene fungerer sammen, reflekterer over datamaterialet og belyser forskningsspørsmålet. Jeg plasserte derfor videre sitater og utsagn som passet inn under de ulike kategoriene, men måtte senere endre både kategorier og sitater for å se bedre sammenhenger. Braun og Clarke (2006) poengterer at relevansen til et tema ikke nødvendigvis kan kvantifiseres basert på hyppigheten i empirien, men at forskeren må heller ha et helhetlig blikk på hvorvidt det gir nyttig innsikt i tematikken som utforskes. Jeg var derfor nødt til å fokusere på forskningsspørsmålet og finne deler i datamaterialet som belyste denne, framfor å kvantifisere framkomsten av temaer. Videre måtte jeg velge sitater som jeg mener er best egnet til å uttrykke meningsinnholdet i informantenes redegjørelser. Da jeg ikke har gjennomført en slik analyse før syns jeg dette var noe krevende, men det var også her jeg følte jeg virkelig utførte forskning. Jeg så også forskjell på de ulike intervjuene ut ifra hvor trygg jeg var i intervjuerrollen, og derav ser jeg også en litt ujevn balanse i antall sitater fra hver informant i resultatet.

3.5. Forskningens kvalitet

3.5.1 Ethiske retningslinjer og personvern og innhenting av samtykke

Da dette prosjektet omhandler mennesker og menneskelig interaksjon er det en rekke etiske betraktninger forskeren er nødt til å ta hensyn til gjennom hele forskningsprosessen gjennom å utøve forskningsetisk refleksjon og skjønn (FEK, 2016). Da prosjektet innebærer behandling av personopplysninger må prosjektet godkjennes av Norsk Senter for Forskningsdata (NSD). Prosjektskisse, intervjuguide og samtykkeskjema ble sendt inn til NSD i februar 2021 og har mottatt godkjenning for behandling av personopplysninger (se vedlegg nr. 3). Når det kommer til stykket er forskerens integritet den avgjørende faktor i forhold til moralsk ansvarlig forskningsatferd og etiske beslutninger, og de etiske sidene omhandler å innhente intervjupersonenes informerte samtykke til å delta i studien, samt sikre konfidensialitet og vurdere hvilke mulige konsekvenser studien kan ha for intervjupersonene (Kvale & Brinkmann, 2019). Informasjons- og samtykkeskjemaet de fikk utdelt inneholder informantenes rettigheter til innsyn i opplysningene om dem, å få rettet opplysninger, å få slettet opplysninger, retten til å sende klage og å trekke seg på ethvert tidspunkt. Alle personopplysninger, opptak og transkripsjoner har blitt lagret atskilt og i passordbeskyttede filer. Intervjuene er tatt opp med godkjente båndopptakere ved IPL for å sikre personvern. Da intervjuet skulle gjennomføres var det noen deltakere som ikke ønsket å delta uten å oppgi grunn, noe jeg opplever viser at frivillighetsprinsippet overholdes i forskningsprosessen. Da temaet kan være sensitivt og vanskelig er det viktig at intervjupersonene forsikres om full anonymitet og konfidensialitet. Dette kan igjen være et vanskelig dilemma da noe av informasjonen intervjupersonene gir kan være tilbakeførende til dem, og det er derfor min oppgave å sørge for anonymisering for å sikre full konfidensialitet. Jeg anonymiserte derfor navnene allerede i transkriberingen, og fjernet utsagn med intime personlige erfaringer.

3.5.2 Egen forforståelse og forskerrolle

I all forskning har man med seg egen forståelse og oppfatning av de fenomenene man skal studere. Det er med stor sannsynlighet at forskeren har en spesiell interesse for temaet, og også egen innsikt i det som skal studeres. Forskning er ikke en objektiv prosess da den ikke er fri for subjektive innslag (Kleven, 2014). Kulturelle filter av verdier og fordommer spiller også en stor rolle og kan påvirke både valg av det som skal studeres og det som observeres (Ringdal, 2018). Forskerens forforståelse kan derav ha en viktig plass når det gjelder å skaffe utfyllende innsikt og forståelse for tema. Det kan derimot også være ulemper med forskerens forforståelse. Forskerens forforståelse kan påvirke og dermed også fordreie den kunnskapen som utvikles og tolkes i en analyse. Målet med den empirien som søkes er at den skal være et resultat av informantenes meninger, og ikke formet av forskerens meninger (Thagaard, 2013). Den metodiske fremgangsmåten til prosjektet har forsøkt å belyse forskningsprosessen, de ulike valgene som er tatt underveis og utfordringer med disse, samt hvordan jeg som forsker har innvirkning på prosjektet.

Transparens handler om hvordan forskeren gjør forskningsprosessen forståelig ved å være ærlig og oppriktig med seg selv og leser om sin innvirkning på forskningen og bakgrunn for valg og avgjørelser. Å diskutere forskningens svakheter og å være kritisk til egen rolle som forsker vil ikke svekke prosjektet, men heller styrke studiens troverdighet (Nilssen, 2012). Det er derfor videre viktig at jeg som forsker forsøker å etterstrebe en sensitivitet for egne fordommer, subjektivitet og forsøke å inneha en refleksiv objektivitet (Kvale og Brinkmann, 2019), noe jeg tar for meg i diskusjonen om metodiske vurderinger.

3.5.3 Validitet, reliabilitet og generalisering

I denne delen vil jeg se på forskningens kvalitet gjennom å se på validitet, reliabilitet og overførbarhet. Det er mange måter å vurdere kvaliteten til forskningen på, og disse begrepene benyttes ofte (Kvale & Brinkmann, 2019). Disse tre kriteriene er relevante for god kvalitativ forskning, men likevel noe annerledes enn innenfor den kvantitative forskningen. Dette på bakgrunn av at noen mener man ikke kan oppnå samme objektivitet og statistiske signifikans i kvalitativ som i kvantitativ forskning for å oppfylle kravene for reliabilitet, validitet og generaliserbarhet (Thagaard, 2013). Jeg velger likevel å ta for meg disse begrepene da de kan si noe om kvalitetskontrollen av hele forskningsprosessen.

Tracy (2010) presenterer åtte kriterier for forskningens kvalitet i kvalitative undersøkelser, og noen av disse er hvorvidt forskningstemaet er relevant og interessant for samtiden, og om den kan utvide kunnskapen i stedet for å bekrefte det man allerede vet om temaet. Vi lever i et samfunn hvor seksualitet og identitet henger mer sammen, og får større betydning for ungdom og ungdoms psykiske helse. Det kan derfor argumenteres for et større behov for kunnskap rundt ungdommenes oppfatninger av hvordan samfunnet håndterer denne tematikken, samt heve deres stemme i debatten rundt et eventuelt lovverk. Dette masterprosjektet er smalt i forhold til større forskning, og vil ikke kunne gi like stort bidrag, men den har likevel forsøkt å gjennomføre et prosjekt som kan belyse en aktuell tematikk på en samfunnsaktuell måte. Kunnskapen som kommer på bakgrunn av dette masterprosjektet er ikke universell, men kan bidra til innsikt i ungdommers erfaring og opplevelser rundt seksualitet. Tematikkens dagsaktualitet var viktig i forhold til min motivasjon til å utforske det videre i en masteroppgave, samt for mitt yrke som fremtidig lærer.

Validitet omhandler hvorvidt en studie eller et forskningsprosjekt undersøker/forsker på det den er ment til, altså om det kan trekkes gyldige slutninger om det forskningen setter ufor å undersøke (Kvale & Brinkmann, 2019). I denne studien handler det derav om hvorvidt spørsmålene i intervjusituasjonen speiler det problemstillingen faktisk søker svar på, og om de tolkningene jeg har kommet fram til er gyldige i forhold til den virkeligheten jeg har studert (Thagaard, 2013). Validering er viktig gjennom hele forskningsprosessen, og handler om at jeg som forsker skal undersøke eventuelle feilkilder. Det er derfor sentralt for meg å redegjøre for min forforståelse, mine tolkninger av informantenes redegjørelser og hvordan jeg knytter dette opp mot teori. På denne måten vil jeg forsøke å vise til hvordan studien har en indre sammenheng og oppnår gyldige resultater.

Generaliserbarhet omhandler hvorvidt resultatene av forskningen som er gjort kan overføres til andre kontekster og situasjoner, og om resultatene er generelle og kan gjelde for befolkningen (Kvale & Brinkmann, 2019). Her omhandler det å se potensialet i forskningen utover den bestemte konteksten studien er gjennomført i, og ikke direkte overførbarhet fra et utvalg til populasjonen slik som i kvantitativ forskning (Thagaard, 2013; Tracy, 2010). Reliabilitet omhandler resultatenes pålitelighet, og en forsker kan derfor forsøke å fremvise resultatenes pålitelighet gjennom transparens og detaljerte beskrivelser av hva som er gjort og hvorfor. Slik kan andre forskere og lesere vurdere påliteligheten i forskningen. Redegjørelsen i dette kapitlet har derav forøkt å vise til forskningens pålitelighet gjennom transparens og detaljerte belysninger av valg som er tatt underveis, og vil fortsette vurderingen av forskningens kvalitet i diskusjonskapitlet.

4. Presentasjon av resultater

Før jeg presenterer funnene vil jeg først gi en kort introduksjon av de ulike gruppene med de fiktive navnene slik at det vil være lettere å følge sitatene videre i kapitlet. Alle gruppene ble satt sammen med personer fra samme klasse og trinn. På denne måten kjente de hverandre fra før, noe som kan gjøre situasjonen tryggere.

Gruppe én bestod av seks jenter ved navn Katrine, Merete, Enya, Pamela, Ruth og Trine. Dynamikken i denne gruppen var preget av en del usikkerhet, og derav også noen gruppede medlemmer som var meget passive. Dette kan komme av at de ikke har vært i en slik intervjusituasjon før, samt at dette var det første intervjuet jeg som intervjuer gjennomførte og min usikkerhet kunne også smitte over på dem. I starten var intervjuet preget av en del stillhet hvor kjennetegnet i gruppen var at de andre i gruppen så til en spesifikk person til å svare for dem. Det virket som om de visste at denne personen kom til å svare på spørsmålene når de andre ikke ville. De andre sa seg da enten enig i det denne personen svarte, eller kom med egne resonnement. Etter hvert ble stemningen i gruppen lettere, men var fortsatt preget av at de samme svarte hver gang, og de resterende sa seg enig i det de andre sa. Om de i bunn og grunn var enig i utsagnene blir spekulasjoner. Lengre ut i intervjuet var det flere som følte for å svare, og det ble lettere å få til samtale og diskusjon rundt temaene. Gruppen var svært samstemt og enige i svarene som ble gitt, derav lite uenigheter rundt svarene.

Gruppe to bestod av syv gutter ved navn Truls, Nils, Filip, Oliver, Lenny, Robert og Yngve. Her var gruppedynamikken preget av sterke personligheter som overdøvet de andre i gruppen. Denne gruppen var sterkt preget av å «vise seg frem», og å ha de morsomste og beste svarene og kommentarene. Likevel kom det fram mye nyttig informasjon gjennom de utadvendtes engasjement og villighet til å svare på spørsmålene. Her var svarene preget av ønsket om å ville fremstå som erfaren innenfor de ulike temaene, samt å ha god kunnskap. Enkelt personer i gruppen tok mye plass og det var som regel de samme som svarte hver gang, med noen unntak. Det var spesielt en person i denne gruppen som alltid hadde det siste ordet, og de andre i gruppen ville veldig gjerne følge opp denne personens svar. Dette kan fortelle meg at de gjerne ville følge denne «leder-personen» og det er derfor muligheter for at de ikke svarte det de faktisk mente og tenkte, men svarte i forhold til sin posisjon i gruppen og et ønske om å imponere «lederen» og de andre i gruppen. Denne personen svarte også ofte på vegne av hele gruppen, noe som kunne gjøre det vanskelig for de andre å komme med sin faktiske mening.

Gruppe tre bestod av fem gutter ved navn Syvert, Mikkel, Petter, Hans og Jens. Her var starten av intervjuet preget av mye stillhet og usikkerhet blant intervjupersonene. Svarene var ganske korte og høyst usikre. I denne gruppen ble de fleste aktive utover i intervjuet, med noen som meldte seg litt mer ut. Likevel var det to-tre stykker som svarte mer enn de andre, og la føringer for hva som var «akseptert» å svare. Her ble stemningen svært preget av mye enighet i alle svarene, og det oppstod lite diskusjoner og uenigheter. Måten de som svarte på la ofte føringer for at det ikke gikk an å være uenig i svaret, eller å diskutere det, noe som gjorde at gruppen ofte var enig i svarene. Hvorvidt dette er realiteten blir spekulasjoner. I dette intervjuet fikk jeg et inntrykk av at de gjerne svarte det de trodde var rett svar, og det de trodde jeg ville høre. Dette kan

igjen være spekulasjoner, men de svarte ofte på spørsmålene mine med spørrende svar og usikre blikk.

Gruppe fire bestod av fire jenter ved navn Annika, Nora, Vendela og Siren. Denne gruppen var sterkt preget av mye humor og lett stemning, samt en del stikk til hverandre om personlige erfaringer, eller eventuelt mangel på personlig erfaring. Gruppedynamikken ble i starten preget av en del flauhet og «fnising», men dette bedret seg utover i intervjuet. Personene i gruppen var etter min oppfatning også svært opptatt av å være enige, og ikke være den som skilte seg ut med et annet svar enn de andre. Gruppen var derfor preget av lite uenighet, men gode refleksjoner der det virket som de spilte videre på hverandres innspill. Det var også en god del latter og humor i denne gruppen, noe som lettet på stemningen og gjorde temaene noe enklere å snakke rundt. Alle i gruppen kom med tanker og meninger rundt temaet, og det var ikke noen som utmerket seg mer enn andre, eller tok styringen i gruppen.

Den følgende framstillingen vil organiseres i fire hovedtemaer som viser hvilke tanker ungdommene har rundt de ulike temaene. Hvert tema har ulike underkategorier og vil redegjøres for gjennom sitater fra informantene for å belyse forskningsspørsmålet på best mulig måte. Jeg valgte ut sitatene i resultatdelen ut fra hvor relevante de var for forskningsspørsmålet, samt kategorier jeg oppdaget underveis i analysen. Sitater av relevans omhandler ungdommenes spesifikke tanker og meninger rundt de ulike temaene. Sitater med personlige erfaringer, samt innledningsdiskusjoner til temaene blir derfor mindre relevante for forskningsspørsmålet. I analysen valgte jeg ut sitater som reflekterte rundt kategoriene flørtefasen, intimsfæren, samtykke og seksualundervisning. Under disse kategoriene fokuserte jeg på kontraster og likheter mellom kjønn, mellom og innad i gruppen. Underveis i analyseringen oppdaget jeg underkategorier slik som forventninger til kjønn og skam rundt det å ombestemme seg i en seksuell situasjon.

4.1 Flørtefasen

I analysen kommer det fram at ungdommene er enige i at gutter/menn er mer frempå i flørtingen enn jenter/kvinner. Merete og Mikkel sier følgende angående hvordan gutter flørter:

Merete: Litt sånn der, kan man si litt sånn karete, litt sånn «cocky»? Høy på seg selv typ.

Mikkel: Erte litt. Prøve å tøffe seg litt.

Videre har Katrine og Truls dette å si om hvordan jenter flørter:

Katrine: De er vel mer sjenert da. Venter kanskje litt på at guttene skal ta et steg, eller noe sånt. Mer tilbaketrukket liksom.

Truls: Prøver å gi hint til at de er interessert kanskje, uten å si det direkte.

Ungdommene er forholdsvis enige om hvordan jenter og gutter flørter. Guttene er ofte ertende og mer frempå, noe som jentene mener ikke nødvendigvis fungerer for noe annet enn å få oppmerksomhet. Jenter er mer tilbakeholdne og sjenerte i flørtingen, og viser heller tegn til interesse indirekte enn direkte. Videre virket ungdommene også forholdsvis enige når det kommer til flørting ut ifra hvilken relasjon man ønsker å ha. Annika sier for eksempel:

Annika: Hvis du vil ha for eksempel noe som er langvarig så går du mer på personen. Og være mer liksom.. Snakke, være koselig, snakke mye mer med

personen, for eksempel «facetime» med den personen og liksom prøve å knytte en følelsesmessig relasjon enn en kroppslig en.

Dette sitatet illustrerer hvordan jentene i denne gruppen ønsker en mer følelsesmessig form for flørting enn en kroppslig en om man ønsker en langtidsrelasjon. De uttrykker hvordan tid er en viktig faktor, og at det å investere i den andre parten med tiden sin er avgjørende. Dette kan sees i henhold til strategiteori hvor det er i kvinnens interesse å finne en mann som er villig til å forplikte seg til henne (Buss & Schmitt, 2017; Wade & Slem, 2015). En stor del av guttene beskrev også hvordan man bryr seg mer om den andre personen i en langvarig relasjon, og at man trækker mer varsomt i flørtingen. Når det kommer til korttidsrelasjon er flørtingen mer direkte. Ruth sier følgende:

Ruth: (..) Mens hvis man tenker et «one night stand» så er det sikkert rett på.. på flørtingen. Da går det mest på utseende og sånne ting da.

I en korttidsrelasjon snakker begge kjønn om hvordan det går mye mer på utseende, og at flørtingen er mer direkte og rett på sak. De forteller hvordan man ikke er like redd for å trå feil i en korttidsrelasjon, og at man spiller mer på kropp og utseende enn i en langtidsrelasjon. Ungdommene snakket også om hvordan det i denne fasen kunne oppstå misforståelser og feiltolkning. Hans sier for eksempel:

Hans: Det kan jo være at man føler at de flørter litt, mens den andre kanskje bare vil ha en venn da.

Flere av ungdommene presiserte hvordan en person kan forveksle vennlighet med flørting, noe som kan skape forvirring og forventninger om noe mer. Det framkommer at ungdommene synes det er vanskelig å skulle sette alle i bås i forhold til hvordan de ulike kjønnene flørter. De presiserer opptil flere ganger hvordan det er individuelt hva som fungerer og ikke, og at man gjerne må se an personen hva den liker og ikke.

Temaet flørtefasen viser hvordan ungdommene tenker at gutten i en flørtesituasjon er den initiativtakende parten, mens jenten er mer passiv og avventende, noe som kan stemme overens med den tradisjonelle kjønnsnormen som fremmer mannlig dominans og kvinners beskjedenhet (Emmerink, et al., 2017). Når de får spørsmål om hva som fungerer når det kommer til flørting svarer jentene at det ikke fungerer når guttene er høylytte og tar mye plass, selv om de konkluderer med at det fungerer for å få oppmerksomhet. Jentene påpeker likevel hvordan det at gutten investerer i jenten gjennom tid og oppmerksomhet er den mest effektive måten å flørte på. Når det kommer til hvilken relasjon man er ute etter går man mer på utseende og er mer direkte i en korttidsrelasjon, mens i en langtidsrelasjon går man mer forsiktig fram og blir kjent med den andre parten gjennom å bruke tid og oppmerksomhet.

4.2 Intimsfæren

4.2.1. Oppmuntrende og dempende signaler

Flørting mellom to parter kan føre til intimitet. Her er det imidlertid ulike signaler som kan formidle hvorvidt partene ønsker å være intime med hverandre eller ikke. Disse signalene kan både være oppmuntrende og dempende, eksplisitte og implisitte. Det er ulike måter å forstå samtykke på, og man er ofte nødt til å gjette seg fram basert på signaler og kroppsspråk. Likevel har ungdommene eksempler på hvilke oppmuntrende

signaler som kan vise til interesse for den andre parten. Katrine og Nils sier for eksempel:

Katrine: Det er jo best hvis du nesten sier det rett ut. At det går bra og sånt.

Nils: Ikke være flau og spørre om samtykke, det er så enkelt som det i hvert fall.

Det kan fremstå som at begge kjønn er enige i at det er mest gunstig å snakke om det. Det er det mest eksplisitte oppmuntrende signalet om du sier ja til samleie da det ikke er noen tvil om hva den andre vil. Dette belyser hvordan ungdommene mener det sikreste oppmuntrende signalet er å vite at den andre parten vil fordi han eller hun har uttrykket dette muntlig. Det er imidlertid viktig å reflektere rundt hvorvidt dette faktisk utøves i praksis, eller om det er noe ungdommene mener fordi det er det mest åpenbare eksplisitte signalet. Det kan videre argumenteres for at kroppsspråk og implisitte signaler er noe som preger en seksuell situasjon i høyere grad enn eksplisitte signaler. Intimitet handler om nærhet mellom to mennesker, som igjen kan resultere i mer kroppslig kommunikasjon, noe Katrine også reflekterer rundt:

Katrine: Det er sikkert ikke så mange som snakker om det, men heller bare viser det da, med kroppsspråket at de vil og sånt. Tar litt initiativ og er litt frampå, å være det i stedet for å snakke da. Men det er jo selvfølgelig best å snakke om det for da får du jo.. ja liksom snakket om det.

Her påpeker hun hvordan de fleste muligens ikke kommuniserer verbalt i en seksuell situasjon, men at man heller viser det med kroppsspråk og initiativ. Dette stemmer overens med framstillingen om vanskeligheter rundt å kommunisere tydelig i praksis (Fjæren, 2021). Likevel påpeker hun hvordan hun synes det er bedre å kommunisere verbalt for å fjerne all tvil. Det framstår som at det mest gunstige er å snakke sammen, men at dette igjen ikke er noe mange nødvendigvis praktiserer. Det er heller implisitte signaler som sendes og tolkes. Truls sier for eksempel:

Truls: Da er det ikke noe problem at den andre rører deg, på en måte.

Det kan tolkes slik at et oppmuntrende signal kan være å ikke vise ubehag ved at den andre personen tar på deg eller rører ved deg. Gruppen snakker videre om hvordan det å ikke trekke seg unna kan være et oppmuntrende signal, da dette viser at du har et ønske om å fortsette. De diskuterer også hvordan det å være tilbakeholden omhandler å sette den andre personen på prøve gjennom avventing. Dette er noe Annikas sitat reflekterer rundt:

Annika: Åpent kroppsspråk. Imøtekommende, gir litt av seg selv. Men det kan jo være annerledes, noen kan jo være mer sånn tilbakeholden. At det er på en måte deres flørtende personlighet, at de holder seg tilbake og holder seg for seg selv og «teaser» litt om du kan kalle det det da.

Annika viser hvordan en person kan flørte og vise interesse gjennom det hun kaller å «tease», som vil si å gi en person en smakebit som gjør at personen blir nysgjerrig på fortsettelsen. Å «tease» kan være en måte for å vekke interesse hos den andre parten da man gjør seg selv mer utilgjengelig og mystisk. Dette kan igjen vekke nysgjerrighet hos den andre parten som igjen fører til mer utforsking. Likevel kan det også føre til misforståelser da den ene parten kan tro det er «teasing», men i virkeligheten kan det være usikkerhet eller sjenanse. Annika viser i sitt sitat at er mulig å vise interesse gjennom et åpent og imøtekommende kroppsspråk, men at det også kan være slik at man viser interesse gjennom å være tilbakeholden.

Like fullt som en seksuell situasjon består av oppmuntrende signaler består den også av dempende signaler. Som ungdom, og mest sannsynlig med lite erfaring, kan det være problematisk å forholde seg til disse signalene da de kan være vanskelig å uttrykke, samt tolke. Det framkommer at informantene har flere eksempler på implisitte dempende signaler enn eksplisitte dempende signaler. Dette kan tolkes dit hen at det kan være vanskelig og unormalt å kommunisere i seksuelle situasjoner. Samtidig uttrykker noen av ungdommene at det *bare* er å si ifra. Nora sier for eksempel:

Nora: Det varierer veldig fra person til person. Hvis du er trygg på personen og dere har vært sammen en stund er det jo bare å si «nå roer du deg ned!»

Hun refererer her til to personer som er trygge på hverandre og har en relasjon fra før. Sitatet synes å belyse hvordan det er lettere å si ifra i en seksuell situasjon hvis du kjenner den andre personen og er trygg på han/henne. Ungdommene kommer derimot ikke med mange eksempler på eksplisitte dempende signaler som kan uttrykkes, noe som kan indikere at det ikke finner sted ofte. Igjen er dette som forventet da den seksuelle situasjonen betydelig preges av kroppsspråk og tolkning av seksuelle signaler.

Det er framtrødende at ungdommene generelt sett anser det som utfordrende å komme med konkrete eksempler på de ulike signalene. Dette tatt i betraktning har de flere refleksjoner rundt implisitte dempende signaler. Trine sier for eksempel:

Trine: Kan jo være hvis personen ikke vil så trekker den seg litt unna, er litt mer tilbaketrukket. For det er jo kanskje det kroppsspråket man har når man ikke vil, at man trekker seg tilbake liksom.

Det synes at det å trekke seg tilbake er det gjennomgående dempende signalet som ungdommene mener er mest fremtrødende. Flere av ungdommene nevner det å trekke seg tilbake, vri seg unna, virke ukomfortabel og liknende, som implisitte dempende signaler, noe som er i tråd med tidligere undersøkelser (Indregard, 2017; Lande, 2017). Videre snakker ungdommene om ytterligere dempende signaler som kan opptre i form av ansiktsuttrykk. Et eksempel på dette finnes i sitatet til Ruth:

Ruth: Man kan jo også se det i ansiktet, grimaser og sånt da. Man ser jo fort om noen liker noe eller ikke.

Mens Trine snakker om dempende signaler i form av å fysisk trekke seg unna, viser Ruth til hvordan ansiktsuttrykk kan være en fremtrødende faktor. Hver av sitatene viser til ulike former for kroppsspråk, forskjellen er hvordan Trines sitat omhandler den kroppslige delen og Ruths sitat omhandler ansiktsuttrykk og miner. Ruth presiserer videre hvordan man kan oppfatte om noen ønsker og liker noe eller ikke. Jentenes sitater utfylles videre av det Petter forteller:

Petter: Hvis de begynner å gjøre litt motstand, eller du ser det på dem at de er ukomfortabel liksom.

Petters sitat konstaterer hvordan man kan oppfatte at den andre parten ikke vil fortsette ved at personen enten gjør motstand eller at du selv ser om den andre parten er ukomfortabel. Petters sitat er i overensstemmelse med Trine og Ruths sitat, og at ungdommene generelt oppfatter dempende implisitte signaler gjennom kroppsspråk slik som å trekke seg unna og ansiktsuttrykk (Indregard, 2017; Lande, 2017).

4.2.2. Ambivalente signaler

Da den seksuelle situasjonen preges av sending og tolkning av signaler kan det ofte sendes ambivalente signaler, noe som kan skape misforståelser i tolkningsrommet. Det kan være komplisert og vanskelig å skulle tolke signalene i en slik situasjon da det kan være en sårbar situasjon. Mennesker vil av natur unngå ubehag og ubehagelige situasjoner, og det å mistolke eller å bli mistolket i en slik omstendighet kan føles skjemmende. Mennesker vil også unngå avslag, noe som kan gjøre situasjonen følsom i høyere grad. Mistolkninger av signaler kan oppstå av forskjellige grunner. En av disse grunnene skisserer Katrine i dette sitatet:

Katrine: Det kan jo være for eksempel hvis du trekker deg unna, men samtidig har lyst, så kan det være en måte på å sjekke om den andre faktisk er villig til å bruke tid på deg da. På at du klarer å gi inntrykk til at du har lyst og ikke trekker deg tilbake.

I denne sammenhengen framstår det som at Katrine skildrer en situasjon hvor den ene personen trekker seg unna for å teste den andre personens interesse, noe som er en åpenbar strategi og kan være for å se om mannen er villig til å forplikte seg (Buss & Schmitt, 1993; Trivers, 1972). Dette kan prege situasjonen i form av ambivalens hvor det man uttrykker ikke eksplisitt har sammenheng med hva man egentlig mener, men at det er motstridende til hva man faktisk føler. Dette kan sees i sammenheng med symbolsk motstand hvor kvinner noen ganger avviser samleie selv om de egentlig har tenkt å gjennomføre den (Beres, 2010). Mennesker er forskjellige, og vi utøver og tolker kroppsspråk på ulike måter, noe sitatet til Mikkel gjenspeiler:

Mikkel: Ulike parter tolker ulikt kroppsspråk og ting forskjellig da. Så hvis den ene parten gir uttrykk for noe så kan det jo hende at den andre parten tror de mener noe helt annet, liksom.

Flere av ungdommene diskuterer at det omhandler hvor tydelig man er til å uttrykke hva man ønsker og ikke gjennom kroppsspråk, og hvordan det kan være vanskelig å vise, samt å tolke. Dette er i overensstemmelse med Beres' (2010) teori om *miscommunication-hypothesis* om at kvinner kan sende utdelte signaler og menn kan streve med å forstå kvinners signaler. Noen mennesker har et mer innesluttet kroppsspråk enn andre, og kan derfor være vanskelig å lese. Andre derimot har et kroppsspråk som kan lettere leses og tolkes da det i høyere grad er tydelig og åpent.

4.2.3. Forventninger og press relatert til kjønn

Når ungdommene forteller om tanker rundt seksuell utforskning, forteller de også at det finnes ulike underliggende forventninger, antagelser og et slags press rundt kjønnene. Oliver sier for eksempel:

Oliver: (...) Guttene er jo mest frempå egentlig, føler jeg.

Dette sitatet beskriver kjønnsforskjeller når det kommer til initiativ og det å drive forholdet framover. Det kan også tolkes dit hen at Oliver også mener det er mest fokus på jentas nei fordi gutten er forventet å være initiativtakeren, og at der derfor er jentas eventuelle nei som blir i fokus noe som kan bekreftes av skriptteori da denne foreslår at mannen er initiativtakeren (Weiderman, 2005). Dette følges igjen opp av Truls som konstaterer følgende:

Truls: Gutter er jo alltid egentlig forventet å si ja da.

Det kan tolkes dit hen at guttene i denne gruppen kjenner på en slags manglende forståelse for gutten i forhold til at fokuset som regel er rundt jentas samtykke, og ikke guttens samtykke. Det kan tyde på misnøye og kanskje en følelse av urettferdighet. I motsetning til dette argumenterer Annika og Nora følgende:

Annika: Jeg føler at det er gutten sitt ansvar å sørge for «consent» liksom (Nora: Men det burde jo være begge). Men det er jo litt med det at.. Han skal inn i henne liksom. Men man blir jo tilbaketrucken igjen da, hvis man ikke vil liksom.

Det framstår som at Annika mener at det er guttens ansvar å sørge for samtykke fordi det er han som primært er initiativtakeren, og skal derav vite om den andre parten ønsker det eller ikke. Det kan argumenteres for at dette omhandler mannlig dominans, og vi ser hvordan Annikas sitat kan støtte oppunder mannens initiativtakende seksuelle atferd i form av å sørge for samtykke fra den andre parten. Nora mener, i kontrast til dette, at det burde være begge partenes ansvar. Det kan tolkes dit hen at hun mener det burde være begge partenes ansvar å sørge for samtykke, samt uttrykke tydelig hva de selv vil slik at den andre parten er klar over det. Dette på bakgrunn av at et fraværende «nei» kan tolkes som samtykke. Annika følger opp utsagnet sitt med å si at man blir tilbaketrucken om man ikke vil, og at dette er et signal på det eventuelle «nei»-et som er fraværende. Siren sier følgende om gutter i forhold til tolkning av signaler:

Siren: Det er jo forskjell på gutter da, hvordan de tar slike hint. Forskjell på hvordan de tolker det. Noen trenger jo at man sier det liksom, mens noen skjønner det bare på kroppsspråket.

Det kan tolkes slik at Siren er bevisst rundt hvordan gutter er forskjellige i hvordan de forstår og tolker ulike signaler. Dette kan igjen belyse problematikken rundt tolkning av seksuelle signaler, da forskjellige mennesker sender og tolker signaler ulikt, og at det ikke er en underliggende fasit på hva som er rett og galt i forhold til dette. Ungdommene virker likevel å ha forholdsvis bastante meninger om det andre kjønn i forhold til seksuelle signaler og den seksuelle situasjonen. Annika sier blant annet følgende:

Annika: Når du skal ha sex med noen, du utleverer jo seg selv. Du er jo liksom på ditt mest sårbare punkt, du gir så mye av deg selv til den andre personen, og det er det ikke så mange som tenker på, ikke gutter spesielt. For gutter er bare «inn og ut, ferdig», men for jenten så er det.. Det er kanskje mye mer følelser som vi har sagt tidligere. Det blir på en måte mye større og mer følelser i det. Vi tenker mer på konsekvenser da. Og der hvor du tenker på hva du gir av deg selv til den andre personen.

Det er en fremtredende kontrast mellom jentene og guttenes sitater, hvor det kan tolkes som at jentene mener det er guttens ansvar å sørge for samtykke da han ikke er like følelsesmessig involvert som det jentene er. Annika snakker om at man er på sitt mest sårbare når man gir seg selv til en annen person, og dette kan gjerne gutter overse da hun mener de bare vil gjøre seg «ferdig» og ikke legge like mye i det slik som jenter gjør.

4.2.4. Skam, det sosiale aspektet og redselen for å såre andre

Ungdommer i dagens samfunn får, ved flere anledninger, høre at det er «ingen skam å snu» i en seksuell situasjon, slik som i fjellvettreglene, og at det er lov og greit å ombestemme seg. Likevel viser empirien utfordringer ved dette da det eksisterer en klar oppfatning om at det er en skam å snu. Ungdommene reflekterer rundt at det er en

vanskelig og komplisert situasjon da det omhandler følelser, og eventuelle feiltak som kan føre til skam og sosiale sanksjoner. Katrine sier for eksempel:

Katrine: Den andre personen kan jo velge å ikke bry seg for eksempel om det, men.. Ja, for eksempel kan personen begynne å snakke om det med vennene sine og begynne å spre rykter og litt sånt da.

I første del av Katrines sitat kan man argumentere for at hun her mener at det å si «nei» kan være forhandlingsbart (Jeffner, 1998). Her fremstår det også som at frykten for å få et rykte spredt om seg i forhold til den seksuelle situasjonen kan under noen omstendigheter føre til evaluering rundt valget om hvorvidt man skal avslå eller ikke. Ungdommene virker svært opptatte av dette med rykte i forhold til om man er «luremus» eller ikke. En «luremus» kan betegnes som en kvinne som oppfører seg forførende uten egentlig et ønske om intimt samvær. Noen av ungdommene ønsket ikke å bruke denne termen, men forsøkte å forklare en slik situasjon uten å ta i bruk termen. Annika forklarer det på denne måten:

Annika: Det er jo fordi at, det blir jo.. Gutter snakker om det da, det blir snakket videre om det. Da blir du stemplet av andre som «luremus» da. «Nei, ingen vil ha hun der for hun er luremus».

Hun konstaterer her at «ingen vil ha en luremus», og en kan derfor oppleve et press om å fullføre det intime samværet, selv om man kanskje ikke ønsker det. Hun snakker også videre om frykten for at guttene sprer dette videre, og redselen for å bli stemplet. Det kan tolkes som at jentene kjenner på et press til å fullføre og «gi etter» (Goodchild & Zellman, 1984). Jentene i denne gruppen snakker videre om at gutter snakker i høyere grad om sex og seksuelle emner enn det jenter gjør, og at det derfor kan være viktig for en jente å fullføre og prestere fordi hun vet at flere vil høre om det. Robert belyser dette forholdet videre, han sier:

Robert: Når du liksom først har blitt med de på rommet har du liksom, føler liksom du har en plikt til å se det ut, ikke sant.

Det framstår som at Robert forklarer hvordan man kan kjenne på presset rundt det å leve opp til den andre personens forventninger for å unngå skam eller sosiale sanksjoner, samt redselen for å såre den andre personen. Dette kan sees i sammenheng med hvordan menn ofte mener et nei skal respekteres, men at de oppfører seg annerledes i praksis (Berggrav, 2015). Ungdommene diskuterer videre hvordan man kan kjenne på presset rundt det å skyldre noen noe, og at man kan virke feig om man ombestemmer seg. Likevel presiserer ungdommene også at det er lov å ombestemme seg.

En seksuell situasjon kan preges av redselen for skam og sosiale sanksjoner, men også frykten for å såre noen andre i prosessen med å ombestemme seg. Det er dog spesielt jentene som fokuserer på dette aspektet av situasjonen. Katrine sier for eksempel:

Katrine: Du blir jo redd for hvordan den andre personen kommer til å ta det da, og du vil liksom ikke vise at du feiger ut.

Katrines sitat kan tolkes dit hen at det kan være vanskelig å ombestemme seg på bakgrunn av redselen for hvordan den andre personen håndterer avslaget. Hun snakker også om at det handler om hvor godt man kjenner den andre personen i forhold til hvor komfortabel man er. Her er det snakk om redselen for å såre den andre parten, og det

menneskelige behovet for å unngå ubehagelige situasjoner. Flere av ungdommene nevner dette med «klein stemning», og at dette er noe de aller fleste vil unngå. Nora kommer også et annet aspekt av det samme problemet:

Nora: Det kan jo hende at du fortsatt vil være med den personen, men at du ikke er klar for det enda. Da vil du liksom ikke virke kjip da, for den andre parten.

Her omhandler det også det å ikke ville være avkrefteende ovenfor den andre parten. Det kan tolkes slik at man gjennomfører noe man egentlig ikke vil, i redsel for å såre eller miste den andre personen. Som nevnt tidligere er dette tanker som kommer tydeligst frem fra jentene. De diskuterer videre hvordan det kan komme til at en jente kanskje til slutt ikke tørr å si nei, og ender opp med å gi etter for noe hun egentlig ikke vil.

I intimsfæren viser ungdommene til hvordan oppmuntrende og dempende signaler kan sendes eksplisitt og implisitt. De viser likevel til hvordan en seksuell situasjon preges mest av implisitte signaler, og utfordringer eksplisitt kommunikasjon. De viser også til hvordan det kan oppstå utfordringer rundt implisitte signaler, slik som miskommunikasjon og mistolkning. Underveis viste de refleksjoner rundt forventninger og press relatert til kjønn, og diskuterer rundt forventninger til gjennomføring og hvilke eventuelle sosiale sanksjoner og konsekvenser det kunne gi å ikke fullføre.

4.3. Seksualundervisning

4.3.1. Ulike erfaringer

For å belyse problemstillingen og tematikken videre er det elementært å vite ungdommenes synspunkter rundt seksualundervisning. Det er framtrepende at ungdommene har ulike erfaringer når det kommer til seksualundervisning. De fleste av ungdommene hadde ikke hatt seksualundervisning siden 9. klasse, men på grunn av fagfornyelsen hadde noen av klassene også hatt noe opplegg på videregående og derav ganske nylig. Likevel er det opplevelsene av seksualundervisningen fra ungdomsskolen som sitter igjen når de forteller om sine erfaringer. Katrine og Merete forteller følgende:

Katrine: På ungdomsskolen så kom læreren inn og sa at vi skulle undervise oss selv, så vi hadde presentasjoner om..

Merete: Vi hadde om alt fra overførbare sykdommer til prevensjon, altså noen hadde om spiral og noen hadde om p-piller, og noen hadde om klamydia, mens læreren satt der baki og vurderte, så var vi på en måte ferdig.

I denne sammenhengen framstår det som at seksualundervisningen deres gikk ut på å undervise seg selv om de ulike temaene, for deretter å få karakter på presentasjonene sine. De diskuterte også rundt kleine lærere og det virket som at lærerne bare ville gjennomgå det de var nødt til å gjennomgå, samt fulgte pensum slavisk. Det kan forstås slik at jentene sitter igjen med en følelse av at seksualundervisningen ble som alt annet på skolen, noe de var nødt til å lære, kunne og få karakter på i stedet for noe de burde lære i forhold til det å være menneske. Flere av ungdommene hadde også hatt besøk av helsesykepleiere. Annika forteller:

Annika: Altså, det var mer, hvis du kan kalle det.. Det handlet mer om anatomi, det fysiske, hvordan ting ser ut, så lærte vi oss også hvordan man skal sette på et kondom liksom. Ikke alle gjorde det, veldig mange synes det var kleint. Mens liksom helsesykepleieren tok seg av det følelsesmessige, men det gikk mer på kjærlighet og forelskelse, ikke selve sex-biten og det som faktisk skjer. Så jeg vil

ikke si at man etter det vet helt hva man skal gjøre hvis man havner i en slik situasjon.

Dette synes å belyse hvordan Annikas seksualundervisning hadde et preget fokus på anatomen og praktiske elementer, slik som påføring av kondom. Dette stemmer overens med Røthing og Svendsens (2009) resultat i sin undersøkelse rundt hvilke temaer som blir tatt opp i seksualundervisningen, hvor blant annet prevensjon og graviditet hadde høy score. Det kan tolkes at Annika sitter ikke igjen med en følelse av nok kunnskap rundt den seksuelle situasjonen. Dette er også noe Nora sitter igjen med, og forteller videre:

Nora: Og det i forhold til seksualundervisningen da, jeg føler ikke jeg lærte så mye av det, bare liksom det med anatomen. Men jeg føler jo jeg har lært hvordan ting fungerer og hvordan det skal være av venner med erfaring.

Flere av ungdommene stiller seg også bak dette sitatet, og forteller hvordan de får informasjon rundt den seksuelle situasjonen av venner og internett. I undersøkelsen gjort av Johansen, Moe, Thorland, Jøsok, Foss og Steiro (2006) viser de til hvordan 83% av informantene uttrykte at de snakket om disse temaene med vennene sine, og bare 2,7% med læreren. Ungdommene diskuterer videre rundt hvordan dette kan føre til misinformasjon og et feil bilde på hvordan sex er og kanskje burde være, da man er ung og kanskje ikke vet hva som er trygg og sikker sex. Mange av ungdommene hadde også en del erfaring med undervisere som syntes det å ha seksualundervisning var ubehagelig. Nora forteller:

Nora: Naturfaglæreren vår gjorde det meste, klein mann. Vi var ikke så veldig kleine på det, men han gjorde det slik at det ble kleint. Også ble det liksom veldig sånn «ikke ha sex før dere er gamle» (...) Det var mer sånn «ikke gjør det» og advarte oss mot å ikke gjøre det for å få kids.

Det kan tolkes som at læreren i denne situasjonen overførte sitt ubehag rundt seksualundervisningen over på elevene, og at det derfor opplevdes som noe kleint og ubehagelig, noe som kan være en personlig barriere hos denne læreren (Ollis, 2010). Hun forteller også hvordan det følte mer ut som en advarsel mot sex enn informasjon og opplysning. Dette på bakgrunn av at det kan føre til at man blir gravid, noe denne læreren muligens tenke var det verste som kunne skje i så ung alder og ville derfor advare. Mikkel og Hans har derimot gode erfaringer med sin seksualundervisning og forteller følgende:

Mikkel: Helseyskepleierne er jo gjerne veldig åpne da, og legger ikke noe skam rundt det liksom. Flink til å ikke gjøre det kleint.

Hans: Nei lærerne synes jeg og har tatt det bra og tatt det veldig seriøst.

Ungdommene er tilsynelatende opptatt av å unngå ubehagelig stemning, og ved flere anledninger har de eksempler på kleine lærere. Dette viser imidlertid at helseyskepleieren og lærerne ved deres skole har formidlet seksualundervisningen på en god og åpen måte, i kontrast til sitatene ovenfor.

4.3.2. Mangler og ønsker om normalisering og relevans

Mangler i det pedagogiske opplegget rundt seksualundervisningen ble til gangs trukket fram av ungdommene når de fortalte om sine erfaringer. En av disse manglene

er det faktum at de mener voksne ikke forstår hvor tidlig de unge møter seksualitet og seksualitetsspørsmål. Siren sier for eksempel:

Siren: Også tenker jeg sånn, mange voksne, sånn som med sosiale media og porno og alt det der. Voksne skjønner ikke hvor tidlig man er liksom borti sånne ting, og da snakkes det om det på en litt sånn rar måte. Sånn på barneskolen da, fordi at de voksne tenker at det på en måte er noe som ingen vet om eller sånn, det er mer ekte og folk har vært mer borti det enn voksne tenker.

Det kan tolkes slik at ungdommene føler på en slags mistro fra de voksne i form av at voksne rundt dem ikke forstår hvor tidlig de begynner med seksuell utforskning. Konsekvensen av at de voksne ikke forstår dette kan bli feilaktig informasjon om det og at ungdommene ikke blir tatt på alvor når det kommer til seksualundervisning og kunnskap rundt seksualitet. Ruth sier følgende:

Ruth: Det er jo mest sannsynlig stor forskjell på ungdommer nå og det som står i naturfagsboka fra 2010 liksom.

Her kan det tolkes dit hen at Ruth mener det ikke er samsvar mellom undervisningen og dagens ungdom. Dette kan også samsvare med Sirens sitat om hvorvidt voksne forstår hva ungdommer møter av seksuelt innhold i sin hverdag. I diskusjonen rundt undervisningens mangler kommer det også opp hvilke ønsker ungdommene har rundt seksualundervisning. Merete sier for eksempel:

Merete: Jeg synes det burde blitt mye mer snakk rundt det, for det er jo litt sånn tabu. Jeg tror faktisk det er verst at læreren syns det er verst. (...) Alt det der er jo vanlig, sånn at man lærer seg til at man kan snakke om det da, og liksom bryter ned tabuet litt, for da gjør det jo at når man kommer opp i slike situasjoner så.. For eksempel det med samtykke, misforståelser, at det i ettertid er enklere å snakke om og at man tørr å si ifra, tørr å snakke om det.

Meretes ønske omhandler at de som underviser om seksualitet skal bryte ned tabuet og vise til hvordan temaet er normalt og naturlig å snakke om. De ønsker normalisering og ikke tabuer rundt seksualitet. Merete forteller videre hvordan hun tror dette kan gjøre det enklere for partene å kommunisere i en seksuell situasjon. Videre ønsker Katrine dette:

Katrine: Snakke om det som det er. Bare være helt ærlig om det og bare fortelle rett og slett, og ikke at læreren står og virker kjempeflau selv da. Da og igjen blir det at, når du tenker at læreren din syns det er ukomfortabelt å snakke om så blir det vært fall ukomfortabelt for deg i en slik situasjon da.

Det er tilsynelatende fremtredende at ungdommene har opplevd undervisere som preges av ubehag og sjenanse, og at dette overføres til elevene og signaliserer tabu. Truls sier følgende:

Truls: Ikke bare snakk om anatomi, snakk om hele greia rundt det.

I dette sitatet ser man et ønske om at seksualundervisningen skal ta for seg anatomi i forhold til seksualitet, men at den også burde snakke mer om alt rundt den seksuelle situasjonen. Flere av ungdommene er enig i dette, og Oliver sier for eksempel:

Oliver: Jeg synes de skulle begynt med seksualundervisning tidligere, normalisert det litt. Når du er 12 år første gangen en voksen snakker om sex så er det litt

sånn fnising og sånt da. Så hvis man normaliserer det litt mer. For det er jo noe som de fleste kommer til å komme borti, for det er jo helt normalt sånn sett da.

Det er fremtredende at ungdommene ønsker mer informasjon rundt seksualitet. Noen uttrykker også hvordan de synes at det burde kommet tidligere inn i skolen. De vil ha mer fokus og mer informasjon, gjerne tidligere enn på videregående. De synes også å være opptatt av at det ikke bare skal handle om anatomi, men også følelesspekteret rundt sex og seksualitet. Katrine sier følgende:

Katrine: Jeg føler kanskje det var mer normalt før, jeg vet ikke helt egentlig. Men at nå at de kanskje ikke tenker over det nå da. Men da igjen er det veldig viktig at, for at de faktisk vet hva de snakker om og ikke bare legger det fram at «du får ikke lov» og heller snakker om det og hjelper deg med det da.

Flere av ungdommene uttrykker at de sitter igjen med en slags advarsel mot det å ha sex i stedet for informasjon rundt temaet. Hun, og flere av ungdommene, ønsker derfor kunnskap og informasjon i stedet for en advarsel mot å holde seg unna. Nils virker også enig i dette, og sier følgende:

Nils: Ja de burde gi elevene mer kunnskap om det. Et bedre realitetsbilde, holdt jeg på å si.

Det faktum at Nils ønsker et bedre realitetsbilde kan peke på en seksualundervisning hvor den nødvendige seksuelle kompetansen ikke er tilstrekkelig som et resultat av mangler i undervisningen. Ungdommene beskriver også hvordan de får kunnskap rundt seksuelle situasjoner gjennom venner med erfaring, samt internett. Likevel er det flere av ungdommene som forteller om gode seksualundervisninger og tilstrekkelig kunnskap rundt temaene.

Ungdommene har ulike erfaringer når det kommer til seksualundervisning. Majoriteten av ungdommene er misfornøyde med undervisningen de ble gitt grunnet mangel på informasjon og undervisere preget av ubehag, samt advarsler i stedet for kunnskap. Likevel er noen av ungdommene fornøyde med sin undervisning, men mener også at det burde vært både mer undervisning og tidligere. Det er også et stort ønske blant ungdommene om normalisering og fjerning av tabu rundt seksualitet i undervisningen. De ønsker også større relevans i forhold til det samfunnet de lever i nå.

4.5. Samtykke

Ungdommene har ulike tanker og meninger rundt temaet samtykke til sex, og det framstår som at dette er noe de har både lest om, lært om og diskutert ved tidligere anledninger. Som nevnt i metodekapittelet gjennomførte jeg et informasjonsmøte om prosjektet for å rekruttere ungdommene. På dette møtet snakket jeg om samtykke, og hvordan Sverige har innført en samtykkelov. Videre snakket jeg om hvordan en slik samtykkelov kan se ut, enten muntlig, skriftlig, på opptak eller video.

4.5.1. Positive aspekter

Majoriteten av ungdommene virker å være positive til en eventuell innføring av samtykkelov i Norge. Ruth sier for eksempel:

Ruth: Hvis man må så er det jo kanskje litt lettere å snakke om det og da, hvis du føler at det er noe du må gjøre. Så blir det kanskje mer naturlig og at det ikke blir så ubehagelig da. Det blir enklere å ta den praten.

Ruth viser hvordan det å ha en samtykkelov i ryggen kan føre til mer trygghet og at det kan bli lettere å føre samtalen rundt samtykke med en eventuell partner. Hun mener også det kan føre til normalisering av den slags samtale, og at det blir mindre ubehag rundt det. Ungdommene ser på samtykkeloven som kan gjøre intimsfæren tryggere i forhold til at man blir nødt til å spørre om samtykke. Oliver sier for eksempel:

Oliver: Det er bedre å spørre og være sikker, og miste litt spenning, enn å ikke spørre og kanskje gjøre noe galt.

Det framkommer i flere av ungdommenes beretninger at det kan være en trygghet i øyeblikket å måtte spørre om samtykke, og at det er bedre med litt klein stemning, enn å ende opp med misforståelser som kan føre til noe alvorligere. Det kan synes at ungdommene mener det vil hjelpe slik at det ikke muligens oppstår like mange misforståelser. Nora kommer med et eksempel:

Nora: Altså, mulighetene er jo at, liksom det er.. Hvis begge sier sånn «har du lyst? Ja. Har du lyst? Ja» så er det ikke, da har jo begge på en måte bekreftet at det her vil de gå videre med. Men det er jo sånn at hvis du er usikker, men sier ja likevel så er det jo fortsatt.. Det kan være ubehagelig, og da, ja jeg vet ikke..

Noras sitat preges av både positive og negative aspekter. Hun snakker om hvordan det er en måte å bekrefte det faktum at begge samtykker til å gå videre. Hun skisserer likevel hvordan dette kan være problematisk i forhold til at man kan være usikker selv om man gir sitt samtykke, og dette kan være ubehagelig for vedkommende da man kanskje ikke føler man kan ta tilbake samtykket som allerede er gitt.

Noen av guttene har en annen positiv vinkling på samtykkeloven, og Nils argumenterer følgende:

Nils: Det eneste som er positivt er det som blir nevnt nå. (..) Å ikke bli anmeldt.

I dette sitatet kommer det frem av gruppen mener at det er positivt i den forstand at det kan hjelpe gutten å ikke bli anmeldt fordi man kan ha eventuelle bevis på samtykke eller ikke. Det kan synes at guttene mener det gjør det mulig for gutten å vite selv om han har overskredet grensen til jenten eller ikke. Guttene er generelt sett opptatt av evidens i forhold til eventuelle overgrepssaker. Truls sier for eksempel:

Truls: Det er veldig mange saker der det ikke blir nok bevis, rett og slett, sånn at det kan være litt mer bevis på det da. Litt mere bevis på hva som har foregått.

Han viser i dette sitatet at han er av den oppfatning at det kan være saker med lite bevismaterialer, og at ved å innføre en slik lov vil det muligens være mer klart hva som har foregått i en eventuell sak. Ungdommene diskuterer videre at en lov kan føre til mindre hendelser hvor noen ville blitt dømt for overgrep, og at det derav kan være gunstig å ha en slik lov. Siren sier:

Siren: Bare det at det er en lov gjør deg hvert fall mer bevisst på at det er ganske seriøst og at det er liksom best for de selv å vite at den andre parten er veldig sikker på det.

Siren viser hvordan en samtykkelov kan sette fokus på hvor viktig og alvorlig samtykke er, og hvordan den kan vise mennesker at det er best for seg selv å vite om den andre parten er sikker før man fortsetter.

4.5.2. Negative aspekter

Det blir trukket fram forskjellige argumenter i diskusjonen rundt en eventuell samtykkelov i Norge. Et argument fra Katrine er følgende:

Katrine: Det er jo, hvis det bare er muntlig samtykke da, så er det jo ganske lett å bare si «nei, hun eller han sa ja», så det blir jo, det blir jo vanskelig det og, men det er jo.. hvert fall mellom de to partene mens det skjer, så er det jo en veldig grei måte da. Men, i ettertid så kan det bli vanskelig hvis det blir en sak ut av det da.

Det kan tolkes dit hen at Katrine ser på en eventuell samtykkelov som gunstig i forhold til at det er en trygghet i selve øyeblikket for de to involverte partene, men at det likevel kan være vanskelig å ha konkrete bevis på samtykket i en eventuell sak om samtykket er muntlig. Det framstår som at det likevel blir ord mot ord, selv om en lov innføres. Et annet perspektiv på samtykkeloven uttrykkes her av Nils:

Nils: Hvis den ene «bæder» oven den andre, det blir skikkelig drama og helvete. Så tenker man «skal fucke med typen min» for han har vært utro eller ett eller annet da, så sier de «han voldtok meg».

Ordet «bæde» betyr i denne sammenheng å være sint og å hevne seg på noen. Det kan derfor tolkes som at han mener at samtykkeloven kan brukes som hevnmotiv for en jente som har lyst til å ta igjen på noen. I denne sammenhengen kan det tolkes at Nils mener en jente kan bruke samtykkeloven som et hevnmotiv for å ta gutten for voldtekt som hevn for noe han gjorde mot henne. Flere av guttene snakker også om hvordan jenta kan tenke at de «får gutten for voldtekt» som en slags hevn for noe gutten har gjort mot dem. Dette er også noe Siren kommer med som eksempel:

Siren: Også kan det jo, på en måte misbrukes hvis noen har en litt sånn «toxic» relasjon da, også for eksempel jenta etterpå er ute etter å ta gutten eller at det har skjedd noe krangling da, så kan det være lettere for å hun å få anmeldt det på grunn av den loven.

Siren viser også til hvordan loven kan bli brukt som hevnmotiv, og at det kan argumenteres for at det kan være lettere å få noen anmeldt om man har en slik lov i bakhånd. En «toxic» relasjon kan her være et usunt og destruktivt forhold som igjen kan, ifølge henne, føre til at for eksempel jenta i forholdet vil ta igjen på gutten, og at hun lettere får dette til på grunn av samtykkeloven.

Ungdommene diskuterer ulike måter for samtykke under en samtykkelov. De diskuterer muntlig samtykke, skriftlig samtykke, samtykke gjennom en app og opptak av samtykke. De ulike metodene skaper diskusjon rundt hva det kan gjøre med den seksuelle situasjonen. Annika sier blant annet:

Annika: Det kan jo på en måte ødelegge stemningen litt da. Hvis dere allerede er i et sånt «mood» da, så skal man liksom stoppe helt opp og bare «vil du det her?». Det kan jo ødelegge stemningen, eller så kan det bli sånn «aw».

Det er framtrødende at ungdommene opplever det å skulle kommunisere muntlig som unaturlig og noe som kan ødelegge den seksuelle stemningen. Det kan tolkes slik at de beskriver det å miste «mooden» som det å sette en stopper for den seksuelle stemningen og kan dempe lysten til å ha sex. Ungdommene nevner også at man mister spontaniteten ved å måtte spørre om samtykke. Det kan synes at dette med å måtte

spørre om samtykke er noe ungdommene mener kan gjøre situasjonen klein og unaturlig. Et annet perspektiv er problematikken rundt det å føle at man forplikter seg til noe gjennom samtykke. Oliver forteller for eksempel:

Oliver: Det kan jo føre til at hvis du har skrevet under eller gitt samtykke da, men ikke har lyst etterpå, så kan det være vanskeligere å gå tilbake å si.. Hvis du tenker du har gitt samtykke så må du liksom bare gjennomføre det.

Dette synes å videre belyse dette med å ombestemme seg. Det kan forstås slik at hvis man først har gitt sitt samtykke så blir det vanskeligere å ombestemme seg. Dette fordi man gjennom å ha gitt sitt samtykke har «forpliktet» seg til å gjennomføre akten. Det kan derav virke vanskeligere å skifte mening og dermed lettere å gjennomføre enn å ombestemme seg. Når det diskuteres rundt hvordan samtykkeloven kan utformes, enten skriftlig, muntlig eller ved noe slags opptak sier Yngve dette:

Yngve: Vi blir jo som roboter da.

Det er tenkelig at Yngve her mener at det å skulle samtykke skriftlig, ved opptak/video eller med en app føles unaturlig, og han sammenligner mennesker med roboter. Dette peker mot en følelse av unaturlighet og kunstighet ved samtykkeloven som Yngve uttrykker gjennom sammenligningen med noe ikke er menneskelig.

Som nevnt tidligere ser ungdommene både positive og negative aspekter ved en eventuell samtykkelov. Et argument mange av ungdommene trekker fram er det som omhandler bevis og evidens. Annika sier for eksempel:

Annika: Men det kan jo bli ord mot ord igjen da, og da har du ikke noe å stå på. Du har ikke noe vitnes-grunnlag, bevis liksom. Men jeg er fortsatt positiv til en sånn type lov, for du må ha samtykke.

Ungdommene diskuterer også rundt hvorvidt dette kan være godt nok bevis da det kan være situasjoner hvor gjerningspersonen kan ta telefonen, tvinge vedkommende til å skrive under etc. Underveis i intervjuet kommer alkohol og samtykke opp som et tema, og det virker som at dette er noe ungdommene reflekterer en del rundt. Det kan tolkes dit hen at seksuelle situasjoner ofte skjer i sammenheng med alkohol. Ungdommene snakker videre rundt at det er vanskeligere å gi samtykke om man er overstadig beruset, og at dette kan bli en utfordring i forhold til samtykkeloven.

Temaet samtykke virker å vekke stort engasjement blant ungdommene, fra begge kjønn. Ungdommene ser både positive og negative aspekter rundt en eventuell samtykkelov, og viser refleksjoner rundt utfordringer og muligheter ved en slik lov. Noen av refleksjonene kan likevel tolkes å inneholde ambivalens da de er noe motsigende. Kjønnene er tilsynelatende enige, men likevel synes det at jentene er mer positive til en slik lov enn guttene. Noen av guttene er skeptiske grunnet eventuelle hevnmotiv, mens jentene er positive da det kan føre til større trygghet i selve situasjonen.

5. Diskusjon

I denne delen redegjøres det for teoretiske implikasjoner før det tas en vurdering av metodiske valg og innvirkning på forskningen. Til slutt legges praktiske implikasjoner fram og forslag til videre forskning innenfor feltet.

5.1. Teoretiske implikasjoner

5.1.1. Tradisjonelle kjønnsroller og skripter

I likhet med funn fra tidligere studier viser min studie at ungdommene betrakter gutten som initiativtakeren, og jenta som mer tilbakeholden i flørte- og intimsituasjoner, noe som følger den tradisjonelle kjønnsnormen (Emmerink et al, 2017). Gutter og menn har rollen som utforskende, mens kvinner ofte ender opp med å ta rollen som *portvokter* (Weiderman, 2005), noe som tilsier en mer tilbakeholden og påpasselig rolle. Ungdommene diskuterer rundt hvordan gutten ofte er den som viser seg mest fram i en flørtesituasjon, hvorav jenta kan være den mer sjenerte og venter på guttens initiativ, samt gir subtile hint om sin interesse. Ser vi på seksuelle skripter kan dette komme av kulturelle forståelser rundt hvordan de ulike kjønnene skal opptre i en seksuell situasjon (Simon & Gagnon, 1986). Disse skriptene kan oppstå gjennom kulturelle signaler for hva som er passende seksuell interaksjon for de ulike kjønnene (Frith & Kitzinger, 2001). Resultatene fra intervjuene med de ulike gruppene viser at ungdommene er enige om hvordan de ulike kjønnene flørter og viser interesse for den andre parten. Dette kan være sosiale konstruksjoner i form av regler og normer for hvordan de ulike kjønnene skal eller bør gå frem, og de seksuelle skriptene kan ha blitt kommunisert til ungdommene gjennom mennesker i kulturen som allerede har internalisert skriptene (Wiederman, 2015). Tidligere generasjoner har antageligvis videreført normen for flørting, og med noe individuell variasjon har ungdom internalisert og videreført disse skriptene. Skript-teori formidles til jenter og gutter fra ung alder, og de tildeles ulike roller i en seksuell situasjon. Denne studien er i henhold til skriptteori hvor den maskuline rollen assosieres med sikkerhet og utforsking, mens den kvinnelige kjønnsrollen baseres på tilbakeholdenhet og personlig kontroll (Lippa, 2001).

Studien viser at ungdommene setter et tydelig skille mellom hvordan man flørter i forhold til hvilken relasjon man er ute etter. I en langtidsrelasjon er hensikten å finne en partner som er villig til å forplikte seg. Ungdommene reflekterer rundt hvordan man investerer mye mer av seg selv og sin tid i en eventuell langtidsrelasjon enn i en korttidsrelasjon. Det kan tolkes dit hen at dette gjelder for både jenter og gutter, men i større grad er rettet mot gutter og menn da det tyder på at de ofte ønsker flere korttidsrelasjoner enn kvinner. Dette er i henhold til seksuell strategiteori hvor det evolusjonære perspektivet peker på hvordan reprodutiv suksess for en mann øker med antall kvinner han har seksuell tilgang til da dette gir større sjans for flere avkom. I den hensikt er det derfor fordelaktig for kvinner å finne en mann som er villig til å investere i henne gjennom tid og ressurser, da hennes reprodutive suksess er begrenset til antallet barn hun selv kan bære frem (Buss & Schmitt, 2017; Wade & Slep, 2015). Guttene i studien diskuterer hvordan de legger mer tid og energi i det å bli kjent med en jente dersom de ønsker å ha henne som eventuell langtidspartner, noe som kan være en konsekvens av at kvinner ofte avventer for å se om mannen er villig til å forplikte seg langsiktig til henne.

Det er tydelig at ungdommene er klare over hvordan vennlighet kan mistolkes som flørting i visse situasjoner. Tidligere forskning viser hvordan gutter kan ha større sannsynlighet for å vurdere ulike signaler og handlinger fra jenter som seksuell interesse

(Goodchild & Zellman, 1984), og det viser til hvordan vennlighet kan tolkes som seksuell tilgang i noen situasjoner. Dersom gutter opplever en situasjon som seksuell er det større sannsynlighet for at de tolker egne signaler og initiativer som korrekte i situasjoner der jentene ikke nødvendigvis opplever dem som passende. Det kan likevel argumenteres for at resultatene i denne studien indikerer at guttene er klare over dette, men det er vanskelig å si om dette stemmer i praksis.

5.1.2. Seksuelle signaler

Et sentralt aspekt ved seksuelle signaler er eskalerende og dempende signaler. Her er det interessant å diskutere hvorvidt en eventuell seksualundervisning har tatt for seg disse temaene og diskutert sending og tolkning av signaler, og eventuelle konsekvenser av dette. Ifølge tradisjonell kjønnsnorm kan det tyde på at mannen i høyere grad tar i bruk eskalerende signaler, hvorpå kvinnen tar i bruk dempende signaler (Emmerink et al., 2017). Et interessant funn i Rynning og Sæterdals (2019) studie er hvordan det eksisterer en oppfatning om kjønnsforskjeller i bruk av seksuelle signaler, og guttene i denne studien oppfattet et eksplisitt dempende signal som det mest vanlige, mens jentene oppfattet et implisitt dempende signal som det mest vanlige. Et annet interessant funn i denne studien er hvordan jentene og guttene nevner de samme eksplisitte og implisitte signalene som mest vanlige, og man kan ikke se noen vesentlig kjønnsforskjell i svarene på de ulike signalene.

Ungdommene diskuterer rundt eksplisitte oppmuntrende signaler og nevner hvordan det å uttrykke muntlig at man vil gå videre i en intim situasjon er det mest gunstige signalet. Funn fra tidligere intervjuer med ungdom viser til hvordan mennesker vurderer samtykke til seksuell aktivitet basert på kroppsspråk og berøring (Indregard, 2017; Lande, 2017). Svarene er preget av ambivalens da ungdommene hevder at det ikke er vanlig å kommunisere verbalt i en seksuell situasjon, og at dette kan føles unormalt og rart. Det kan derfor argumenteres for at ungdommene ser på verbal kommunikasjon som det mest gunstige oppmuntrende signalet, men at dette ikke er noe man utfører i praksis. Et interessant funn er hvordan ungdommene ikke har noen eksempler på eksplisitte dempende signaler, annet enn å si tydelig ifra om man allerede kjenner og er trygg på den andre personen. Dette kan igjen signalisere hvordan ungdom finner det komplisert å kommunisere i en seksuell situasjon (Fjæren, 2021). Det kan derfor argumenteres for at dette er temaer som seksualundervisningen muligens ikke har dekket godt nok da ungdommene videre spesifiserer hvordan seksualundervisningen deres i all hovedsak omhandlet det fysiske aspektet av seksualitet, og med mindre fokus på det psykiske aspektet som følelser og seksuelle signaler. Dette er i overenstemmelse med tidligere forskning rundt hvilke temaer som tas opp i seksualundervisningen (Johansen, Moe, Thorland, Jøsok, Foss & Steiro, 2006; Kvaem, 2008; Senior & Chenhall, 2017).

Da den seksuelle situasjonen preges av implisitte signaler og kroppsspråk (Humphreys, 2004) er det tydelig at ungdommene har flere eksempler på implisitte oppmuntrende og dempende signaler. Funnene indikerer at oppmuntrende implisitte signaler omhandler et åpent og imøtekomende kroppsspråk, og at den andre parten ikke viser ubehag, samt hvordan det å ikke trekke seg unna er et underliggende tegn på å ville fortsette (Beres, 2007). Dette tatt i betraktning er det en rekke misforståelser ungdommene nevner som kan oppstå i en seksuell situasjon. En av disse misforståelsene kan være hvordan den ene parten gir den andre en smakebit av seg selv gjennom såkalt «teasing», men likevel holde tilbake for å vekke interesse hos den andre parten, og gjøre seg selv mer utilgjengelig. Dette kan kobles opp mot *knapphetsprinsippet* hvor objekter

framstår som mer eksklusive og verdifulle når de er mindre tilgjengelige. I henhold til seksuell skriptteori kan dette være en mekanisme kvinnen tar i bruk for å motivere menn til å gå enda lengre for å oppnå sine seksuelle mål (Eyre, Read & Millstein, 1997). Dette kan igjen kobles opp mot kvinners ønske om at en mann skal investere i henne i form av tid og oppmerksomhet, og det kan tolkes som at dette er noe kvinner og jenter gjør for å framprovosere motivasjon hos mannen til å jobbe for å få henne.

Seksuelle signaler kan videre misforstås i forhold til hvordan den andre parten tolker de ulike signalene. Ungdommene kommer med eksempler rundt hvordan man kan sende ut ambivalente signaler og hvordan disse kan tolkes. Ved å utføre *symbolsk motstand* sender man signaler om avvisning, selv om man faktisk har tenkt å delta i aktiviteten (Muelenhard & Rodgers, 1998). Dette kan henge sammen med ønsket om å virke eksklusiv, samt sjekke om den andre parten er villig til å investere i deg. Det framkommer at ungdommene tilsynelatende er bevisst rundt dette og hvordan det kan påvirke en seksuell situasjon med tanke på misforståelser. En vanlig antakelse rundt misforståelser er, som nevnt i teoridelen, at kvinnen sender blandede og utydelige signaler, samt at mange hevder at menn også strever med å forstå kvinners signaler.

5.1.3. «Ingen skam å snu».. eller?

Det framstår som at ungdommene ser på det å ombestemme seg i en seksuell situasjon som problematisk og at dette kan medføre følelser av skam og frykt for sosiale sanksjoner. Som tidligere nevnt kan man dra en metafor til fjellvettregelen som sier at «det er ingen skam å snu ...», noe som kan se ut til å ikke gjelde for denne tematikken da ungdommene nevner skamfølelse og redsel for å bli stemplet eller å såre noen andre ved å ombestemme seg. Tidligere forskning viser, som nevnt i teorikapittelet, hvordan jentas «nei» kan være åpent for forhandling (Jeffner, 1998), og det rapporteres om jenter som ender opp med å «gi etter» fordi gutten går lengre enn jenter ønsker (Berggrav, 2015). Dette kan sees i sammenheng med mistolkning av seksuelle signaler og symbolsk motstand da det kan oppstå misforståelser i forhold til hva den andre parten faktisk vil. Jentene i studien uttrykker sin frykt for å bli stemplet av guttene som en jente som oppfører seg forførende uten å egentlig ha et ønske om intimt samvær, og jentene frykter å ikke være ønsket av noen hvis de får et slikt stempel. Det kan derfor tolkes som at de føler et press til å fullføre for å unngå dette stempelet (Goodchild & Zellman, 1984). Noen nevner også hvordan de ser det som guttens ansvar å sørge for samtykke, men at det kanskje burde være begge parter. På bakgrunn av dette kan det argumenteres for at det pedagogiske opplegget gjennomført rundt samtykke ikke har klart å formidle viktigheten med åpenhet og forståelse rundt det å ombestemme seg. Dette er imidlertid problematisk da dette handler om kulturelle normer som videreføres fra tidligere generasjoner. Det kan sees tendenser av dette i noen av guttenes svar hvor de uttrykker at det er greit å ombestemme seg, men senere uttrykker de også hvordan man føler at man har en plikt til å fullføre hvis man først har gitt uttrykk for at man vil være intim, og at man ikke kan late som at man vil for så å si at man ikke vil likevel. Man kan derfor se at svarene til guttene i studien preges av en del ambivalens. Det kan derfor tolkes som at undervisningen har formidlet at det er lov og greit å ombestemme seg, men at dette er vanskeligere i praksis da det kan føre til skam og sosiale sanksjoner.

Seksuelle situasjoner er sosialt konstruerte (Korsnes, Andersen & Brante, 1997), og det kan være vanskelig for ungdommene å se sammenhengen mellom samfunnets

syn på seksualitet og sin individuelle seksuelle atferd da de internaliserer de normer og regler som eksisterer i samfunnet (Helmius, 1990). Det er derav grunn til å tro at det er et underliggende press om å ikke snu i en seksuell situasjon da dette kan være normer som er integrert i samfunnet. Tidligere studier viser hvordan unge jenter vet at de har rett til å si nei, men at de strever med det (Berg, 1999), noe som kan ha sammenheng med denne skammen. De strever med å si «nei» på riktig måte, samt det å nekte gutter sex (Berg, 1999). Det framkommer også at dette er et press jentene kjenner på i større grad enn guttene, samtidig som guttene bemerker at det nesten er forventet av guttene å si ja til samleie. Dette kan ha sammenheng med frykten for å såre eller skuffe den andre parten, og at det også handler om empati.

5.1.4. Samtykkelov, et veikryss mellom trygghet og et forpliktende «ja»

Tidligere forskning viser hvordan unge jenter strever med å si nei. Denne studien viser til hvordan ungdommenes refleksjoner og tanker rundt seksuelle signaler er i samsvar med tidligere forskning på feltet. Tidligere forskning kan dog ikke fortelle oss noe om hvordan ungdom stiller seg til en eventuell lov om samtykke.

Som tidligere beskrevet ser ungdommene på verbal kommunikasjon som problematisk i en seksuell situasjon. Likevel diskuterer de flere positive aspekter med en eventuell samtykkelov. De diskuterer rundt det faktum at det vil være enklere å kommunisere verbalt om samtykke dersom det foreligger en lov som omhandler nettopp dette. Dette er refleksjoner som kommer fra begge kjønn, men ytterligere mer fra jentene. Jentene uttrykker hvordan de mener det kan virke betryggende å ha en lov i bakhånd som sier at begge partene er nødt til å vite hvorvidt det er samtykke. Noen av guttene påpeker også at det å miste litt spenning ikke har noe å si mot det å være sikker på samtykke i en seksuell situasjon. De ser derfor på en eventuell samtykkelov som trygghet i selve øyeblikket.

Et annet interessant funn er det at en andel av guttene ser på en eventuell samtykkelov som noe som kan hjelpe gutter generelt å ikke bli anmeldt for overgrep. Dette er imidlertid nesten det eneste de finner positivt med en eventuell lov da resten av diskusjonen går ut på å kritisere den. De snakker også om hvordan det kan være positivt i form av flere bevis rundt hva som har foregått. Likevel preges denne betraktningen av noe ambivalens da det fortsatt kan være ord mot ord i en slik situasjon om partene ikke har samtykket skriftlig eller i form av opptak. Her ser man et tydelig skille mellom de to guttegruppene hvor den ene gruppen er negativ til samtykkeloven, og den andre gruppen er positiv. Hvorvidt gruppen som er negativ sier dette for å «tøffe» seg for de andre i gruppen er imidlertid vanskelig å si, men det kan også være at den andre guttegruppen i hovedsak er negativ, men at det er noe de ikke ser som hensiktsmessig å uttrykke.

Det er interessant å se hvilke kontraster som fremtrer mellom kjønnene i diskusjonen om en samtykkelov. Jentene, samt halvparten av guttene er positive til en samtykkelov i Norge, hvorpå den andre halvparten av guttene er negative. Bakgrunnen for negativiteten blant noen av guttene er hvordan de mener en samtykkelov kan brukes som et hjelpemiddel for en mulig hevn fra jentenes side. Dette er et interessant funn hvor guttene viser antydninger til misnøye og en følelse av urettferdighet i forhold til jentene. Dette uttrykker de gjennom antakelser rundt hvordan de tror jenter kommer til å anvende en slik samtykkelov som et hjelpemiddel for en mulig hevn. Det er fremtredende at guttene mener det mangler en slags balanse mellom kjønnene når det kommer til samtykke, og dette uttrykkes også i noen av guttenes diskusjoner rundt en

eventuell samtykkelov som de selv mener er mest gunstig for jenta. Likevel er det også noen jenter som nevner problematikken rundt hvordan en jente kan støtte seg på samtykkeloven for å få gjennom en sak mot en gutt som eventuelt har gjort henne noe galt, og at det kan være lettere for henne å anmelde med en slik lov i ryggen.

Ungdommene reflekterer rundt hvordan samleie kan være spontant og blottet for eksplisitt kommunikasjon (Holman & Sillars, 2012). De diskuterer også hvordan en eventuell samtykkelov kan se ut, og hvordan den ville fungert i praksis. Resultatene indikerer at majoriteten av ungdommene er positive til loven, men at de samtidig ser loven som utfordrende å håndheve i praksis. Samtlige av ungdommene er negative til det å gi samtykke skriftlig eller gjennom opptak, og de argumenterer for en muntlig bruk av loven. I motsetning til dette foreligger det resultater hvor de har belyst problematikken rundt verbal kommunikasjon i en seksuell situasjon. Argumentasjonen for en samtykkelov som gjennomføres muntlig kan derfor falle litt igjennom da det ser ut til å møte på den samme problematikken vi kan ha angående samtykke i dag. Det vil bli ord mot ord, og problemet «dyttes» videre. I resultatene fra denne studien ser man hvordan ungdommene har færre eksplisitte dempende signaler enn implisitte dempende signaler, noe som signaliserer problematikken rundt verbal kommunikasjon i en seksuell situasjon. Likevel argumenterer de også for hvordan en samtykkelov kan hjelpe til å gjøre det lettere å kommunisere, og hvordan en samtykkelov kan gjøre ungdom bevisst på viktigheten av samtykke.

Det er fremtredende hvordan ungdommene reflekterer rundt at en lov om samtykke kan virke dempende og ødeleggende på den seksuelle situasjonen. Man mister aspektet med spenningen og leken rundt sending og tolkning av seksuelle signaler ved å måtte vite om den andre personen eksplisitt samtykker til samleie. En interessant problemstilling som en av ungdommene peker på er måten en samtykkelov kan virke mot sin hensikt på. Dette ved at en person først kan gi et samtykke, for deretter å føle at man ikke kan trekke det tilbake. Dette kan kobles opp mot dette med «snu-skam» og hvordan en samtykkelov kan gjøre det noe vanskeligere for ungdom å ombestemme seg i en seksuell situasjon. Utsagnene deres indikerer at de er klare over at det er lov å ombestemme seg, men at en eventuell samtykkelov kan gjøre dette noe vanskelig hvis man samtykker eksplisitt, enten verbalt, skriftlig eller på noe slags opptak, da det kan være vanskeligere å snu fordi man har «forpliktet» seg. Vi har sett hvordan ungdom synes det er vanskelig å ombestemme seg i fare for å få et stempel eller såre andre, og det kan derfor argumenteres for at en slik lov vil gjøre det å ombestemme seg til en enda mer komplisert beslutning.

5.1.5. Seksualundervisning

Seksualundervisning er et viktig tema i skolen da et usunt forhold til egen seksualitet og ubehagelige møter med seksualitet kan bidra til å svekke barn og unges identitet og selvfølelse. Mennesker konstruerer sine identiteter i interaksjon med andre (Prieur, 2002), og det er derfor viktig at vi som undervisere er klare over dette når vi informerer barn og unge om disse temaene. Det er umulig for et barn eller en ungdom å ikke forholde seg til andres fortolkning av seg selv, og identiteter er noe som kontinuerlig forandres og omskapes i møte med seg selv og andre (Søndergaard, 1996).

Noen av jentene virker til å føle at seksualundervisningen fremstår som en advarsel mot å ha sex, fremfor å være opplysende. Dette er i samsvar med tidligere studier hvor det kan vise seg at jentene læres til å være forsiktig så hun ikke blir gravid

(Weiderman, 2005). Det kan argumenteres for at dette kan virke mot sin hensikt da det sender ut signaler til unge jenter om å passe seg for både seksuelle handlinger, seksuelt overførbare sykdommer og graviditet, i stedet for å gi dem tilstrekkelig informasjon om viktigheten av trygge rammer i en seksuell situasjon. Det framkommer også at ungdommene mener at lærerens holdninger til seksualundervisningen smitter over på elevene. Dette kan derfor resultere i at ungdom tenker at seksualitet og sex er noe ubehagelig, kleint og tabu å snakke om. Da undervisere preges av eget forhold til seksualitet og kropp (Røthing & Svendsen, 2008) kan dette igjen føre til personlige barrierer hos læreren som kan påvirke seksualundervisningen (Ollis, 2010). På bakgrunn av dette kan man hevde at dagens undervisere trenger noe hjelpemidler og materiale til seksualundervisningen som ikke baserer seg på deres eget forhold til seksualitet og kropp. Undervisere burde ikke trenge å ytre seg om eget forhold til temaet, men heller ha tilgang til en form for guide til hvordan man kan og burde gjennomføre seksualundervisningen basert på alder og trinn, samt tema. Det burde også være rom for at barn og unge kan stille spørsmål anonymt slik at man kan gi de kunnskap om det de er opptatt av og lurer på, og at underviserne håndterer dette på en profesjonell måte. Dette kan underbygges av det faktum at lærere tidligere har etterlyst mer kunnskap rundt seksualitet (Røthing & Svendsen, 2008).

På den annen side beskriver guttene etter deres mening en svakere seksualundervisning som ikke har gitt dem tilstrekkelig informasjon de mener de i ettertid har tilegnet seg. De ønsker et bedre realitetsbilde og mer relevans i undervisningen. Tidligere studier viser til hvordan ungdom tilegner seg kunnskap rundt seksualitet i større grad fra venner (Johansen et al, 2006), noe resultatene fra denne studien også viser. Både guttene og jentene hevder at de får informasjon og kunnskap rundt seksuelle situasjoner fra venner med erfaring. De er imidlertid klar over at dette kan føre til misinformasjon fordi man er ung og kanskje ikke vet hva som er trygge valg når det kommer til sex. Tidligere forskning, og denne studien, viser at ungdom gjerne får kunnskap om seksualitet gjennom internett (Lenhart, 2015), men virker reflekterte rundt hvordan internett og media kan skape et feil realitetsbilde (Chronaki, 2017). Likevel kan det argumenteres for bedre mediekunnskap blant ungdom for å styrke dem i møtet med seksualitet i media (Ragonese, Bowman & Tolman, 2017).

Denne studien viser også til hvordan ungdommene ønsker undervisere med god faglig kompetanse til å undervise om tematikken slik som tidligere studier også viser (Møllshausen, 2005). Det framkommer at majoriteten av ungdommene er noe misfornøyde med seksualundervisningen de har vært gjennom, noe som til en viss grad stemmer overens med tidligere forskning i feltet (Berggrav, 2015; Kvalem, 2008; Johansen et al, 2006). Det mest fremtredende er opplevelsen av undervisere som uttrykker ubehag og usikkerhet i undervisningen rundt seksualitet. Dette, i sammenheng med noen mangler i innholdet, er tilsynelatende grunnene til ungdommenes misnøye. Et interessant funn er at noen av ungdommene måtte undervise seg selv om ulike temaer som for eksempel prevensjon og seksuelt overførbare sykdommer. Dette kan tyde på en usikker underviser som løste undervisningsproblematikken med å la elevene ha presentasjoner selv, og deretter sette karakter på framføringene. Dette kan sees i sammenheng med Røthing og Svendsens (2008) undersøkelse blant undervisere hvor de uttrykte hvordan undervisningen preges av deres eget forhold til kropp og seksualitet, noe som kan gjøre undervisningen for personlig for å kunne gjennomføre.

I samsvar med Allen (2001) vil jeg argumentere for at seksualundervisningen og seksuelle helseressurser som er utviklet uten referanse til hvordan unge mennesker

formulerer deres behov for informasjon sannsynligvis ikke er hensiktsmessig. Dette på bakgrunn av ungdommenes uttalelser om følelsen av mistro fra voksne i forhold til hva de faktisk møter av seksualitet. Ungdommene krever mer og bedre kunnskap, og det kreves derfor en omforming av seksualundervisningen for å kunne møte ungdommenes bekymringer og dilemmaer, og ikke redusere undervisningen til utelukkende å dreie seg om kjønnsorganer eller sykdommer (Senior & Chenhall, 2017).

5.2. Metodiske vurderinger

I resultatdelen presenterte jeg kort de fire ulike gruppene med ungdommer og gruppedynamikken innad i disse. Utvalget i dette prosjektet var ikke tilfeldig trukket og det er derfor ikke representativt for populasjonen. Konteksten forskningen er gjort i kan overføres til andre deler av populasjonen, men det er ikke gitt at man vil få de samme resultatene som jeg har fått i denne forskningen (Thaagard, 2013). Det er derfor ikke gitt at resultatene er generaliserbare, men det er likevel en indikasjon på resultater som gjelder for befolkningen som i denne konteksten er ungdommer. Når det kommer til kjønn fikk jeg som beskrevet lik representasjon av begge kjønn, men bare likekjønnede grupper da blandede grupper ikke var noe ungdommene ønsket. Det hadde vært interessant å sett på likheter og kontraster i svarene i en gruppe med lik representasjon av begge kjønn, og om dette kunne gitt bredere resultater.

Validitet omhandler hvorvidt en kan trekke gyldige slutninger ut ifra det forskningen går inn for å undersøke (Kvale & Brinkmann, 2019). Alle de fire gruppene preges av konformitet og enighet. Gruppene fremstår som en unison enhet, og en mulig konsekvens av dette kan være elementer av overkjøring. Innad i gruppene var det derfor mye enighet og lite diskusjoner preget av uenighet. Ser jeg derimot gruppene opp mot hverandre er det et interessant funn at de to ulike guttegruppene var uenige i en del av problemstillingene og temaene. De to guttegruppene svarer ulikt og jeg vil derfor argumentere for at disse gruppene ikke virket unisone, noe som var et interessant funn. Dette kan igjen preges av hvordan den ene guttegruppen hadde en sterk lederfigur, hvor i den andre gruppen var det mer synkron maktstruktur.

Noen av gruppene preges som sagt av sterke personligheter og gruppeledere som gjerne tar ordet og setter standarden for videre diskusjon, noe som kan gjøre det vanskelig for andre å vise uenighet. Da gruppene virker å fokusere på enighet kan derfor uenige stemmer *drukne bort*. Medlemmer i gruppen kan være redde for eventuelle sosiale sanksjoner om de ytrer uenighet, og det kan derav virke enklere å si seg enig i det som allerede er sagt. Dette er en svakhet med fokusgruppeintervjuer hvor man risikerer å miste variert og mangfoldig informasjon da noen kan velge konformitet fremfor å ytre sin egentlige mening for å unngå eventuelle sosiale sanksjoner fra grupped medlemmene. Informantene er i en alder hvor vennskap og det å være en del av en enhet er viktig, noe som kan spille inn på hvordan og hva de velger å dele av tanker og meninger. Utfallet av ettergivenhet i gruppedynamikken kan være en svakere kvalitet på forskningen da kunnskapen ikke nødvendigvis er valid.

Konteksten, sosiale posisjoner i gruppen og informantenes dagsform er også eventuelle feilkilder som må tas i betraktning. Informantene var samarbeidsvillige, og de syntes å svare oppriktig på spørsmålene med noe innslag av usikkerhet og konformitet. Intervjuet ble, som nevnt tidligere, holdt innenfor skolens lokaler og i informantenes skoletid noe som kan ha vært med på å gjøre situasjonen tryggere. Covid-19 situasjonen la likevel noen føringer for avstand og smittevern noe som resulterte i en litt anstrengt form for intervju da de måtte sitte med en meters avstand, og jeg måtte ha to meter

avstand til dem igjen. Dette kan gjenspeiles i informantenes svar og informasjon da det var noe anstrengt atmosfære. Maktforholdet informantene mellom og hvordan dette virker inn på forskningen er diskutert i foregående avsnitt. Det kan også argumenteres for et skjevt maktforhold mellom meg som intervjuer og ungdommene som intervjuobjekter. Som forsker har jeg en kompetanse innenfor temaet som gjør at jeg styrer samtalens form og innhold, og informantene kan deretter ha svart det de tror jeg vil høre og hva de tror er rett i forhold til samfunnskulturelle normer.

Målet med empirien er som sagt at den skal forsøke å være et resultat av informantenes meninger og ikke formet av forskerens meninger (Thagaard, 2013), og jeg må derfor være klar over at jeg ikke er objektiv og at min forforståelse og opptreden i intervjusituasjonen og i analyseprosessen vil virke inn på forskningens resultater. Som forsker er jeg nødt til å forsøke å etterstrebe en refleksiv objektivitet som er det å reflektere over eget bidrag som forsker i produksjonen av kunnskap (Kvale og Brinkmann, 2019). Bakgrunnen for valg av tema var min oppfatning av en eksisterende mangel i det pedagogiske opplegget i skolen rundt ungdom og seksualitet, og at denne mangelen ikke gir tilstrekkelig seksuell kompetanse. Mitt syn på seksualundervisning kan derfor virke inn på studien, og kan medføre ledende spørsmål og til at søkelyset settes mot meningsforhold som støtter opp min subjektive mening. Dette kan påvirke hvilke sitater jeg velger å analysere, hvorpå en annen forsker kunne valgt andre sitater og fått ulike resultater enn det denne studien får. Styrken ved at jeg som forsker velger ut sitatene selv er at jeg kjenner innholdet godt og vet hvilken kontekst de ulike sitatene ble lagt fram i, noe en datamaskin ikke ville visst. En svakhet er hvordan noen meninger kan falle bort selv om de kunne vært viktige for å belyse tematikken. Ved å være bevisst dette kan jeg som forsker forsøke å unngå dette i høyere grad. Forskningen er derfor ikke fri for subjektive innslag, noe som kan sees i både intervjuene og i analysen.

5.3 Praktiske implikasjoner

5.3.1. Seksualundervisning

Ut ifra funnene fra denne studien kreves det en normalisering og alminneliggjøring av det å snakke om seksualitet. Ungdommene virker oppgitte over kleine og ukomfortable undervisere som overfører deres ubehag over på dem. Ungdommene ønsker et bedre realitetsbilde på hvordan og hva sex er, og at det ikke skal føles ut som pensum, men heller råd til livsmestring. Som en av ungdommene sa det så godt så er det mest sannsynlig stor forskjell på ungdom nå og det som står i naturfagsboka fra 2010.

Det kan argumenteres for at seksualundervisningen burde i større grad omhandle tematikken rundt signaler og tolkningen av disse da jentas vennlighet ofte kan tolkes som seksuell interesse. Likevel synes ungdommene i denne studien, både guttene og jentene, å være bevisst rundt hvordan vennlighet kan tolkes som seksuell tilgang og at det ikke nødvendigvis er det. Jeg vil derfor, i likhet med Øvsthus (2011), argumentere for at undervisere kunnskapsmessig styrkes og kan videreføre en sterkere interaksjonskompetanse hos barn og unge, samt økt bevissthet rundt seksualitet og seksuelle holdninger i vår samtid.

Vi vet at ungdom, i likhet med voksne, kan streve med å forstå og tolke signaler og man kan derfor også argumentere for en sterkere gjennomgang rundt seksuelle signaler og kommunikasjon i seksualundervisningen. Det framkommer at ungdommene

kjenner på en slags mistro fra de voksne rundt at de ikke forstår hvor tidlig ungdom er i kontakt med seksuelle situasjoner. Det å undervise om seksuelle signaler og misforståelser i sammenheng med å forsøke å forstå ungdom og samfunnet de lever i kan være med på å bedre ungdoms møte med seksualitet. Det kommer sterkt fram i intervjuene hvordan ungdommene ikke føler at undervisningen har relevans for deres liv og virker lite aktuell for hva ungdommene faktisk er i møte med. Undervisningen må derfor gjøres relevant og i samsvar med samtiden ungdommene lever i.

Det er også tydelig at dette med forventninger til å fullføre og skam rundt det å ombestemme seg er temaer seksualundervisningen tydeligere burde gjennomgå og konkretisert. Vi ser hvordan jenter sliter med å ombestemme seg og hvordan gutter i noen grad forventer en gjennomføring, selv om de sier det er greit å ombestemme seg. Dette er vanskelige tema da de kan finne på å *svartmale* guttens rolle og gre alle under samme kam. Det er derfor essensielt å finne måter for å unngå å sette guttene i bås og at alle er like, men å poengtere hvorfor og hvordan det gjerne er gutten som vil fullføre, og hvorfor jenten kanskje er mer tilbaketrukket og forsiktig i en seksuell situasjon.

På bakgrunn av resultatene som peker mot ukomfortable undervisere og noe svak seksualundervisning blant ungdommene kan det derfor argumenteres for at seksualundervisningen trenger midler for å kunne undervise uten at underviseren trenger å henvise til egen kropp og seksualitet. Ungdommene uttrykker senere hvordan de føler at seksualundervisningen føles ut som pensum, og ikke nyttig og essensiell informasjon som kan knyttes opp mot psykisk helse og livsmestring. Fagfornyelsen var ikke integrert når ungdommene hadde seksualundervisning ved ungdomsskolen, men ble innført da de gikk første året på videregående. De hadde derfor hatt undervisning om samtykke med skolens helsesykepleier, noe som er en tematikk knyttet til livsmestring da det omhandler å kunne sette grenser og respektere andres (Utdanningsdirektoratet, 2020). Covid-19 situasjonen har for øvrig gjort innføringen av fagfornyelsen noe vanskeligere.

5.3.2. Samtykkelov

Basert på resultater fra studien ser ungdommene utfordringer med å kommunisere verbalt i praksis. Likevel er de fleste positive til en eventuell samtykkelov, så lenge den er muntlig. Den verbale kommunikasjonen som kreves under en samtykkelov kan synes å ødelegge stemningen og virker dempende på den seksuelle situasjonen. En må derfor stille seg spørsmålet om samtykkeloven jobber mot eller for sin hensikt. Funn fra denne studien viser tydelig at ungdommene er positive til en samtykkelov, men at det er vanskelig for dem å se hvordan den vil fungere i praksis da kommunikasjon er vanskelig. Likevel argumenterer de for at en slik lov kanskje vil gjøre det lettere for dem å kommunisere. Da ungdommenes svar preges i såpass stor grad av ambivalens vil jeg heller argumentere for en styrkning i kunnskapen rundt seksuelle signaler og tolkningen av disse. Grunnen til dette er tidlig innsats hvor det å styrke barn og unges kunnskap rundt hvilke situasjoner som kan føre til overgrepssituasjoner kan være mer gunstig enn å sette en lov som kan i verste fall ødelegge flere liv. Jeg vil derfor argumentere for en styrket og bedre seksualundervisning slik at man eventuelt kan forsøke å unngå situasjoner hvor samtykke misforstås og feiltolkes. Loven er i bunn og grunn godt tenkt, men kan synes å dytte problemet videre og skape mer problematikk enn løsninger.

Det at loven kan sette samtykke på dagordenen er noe absolutt positivt. Loven kan også synes å skape trygghet i øyeblikket, og en vei inn til å gjøre det lettere å kommunisere rundt samtykke i en seksuell situasjon. En samtykkelov vil nok ikke

nødvendigvis være svaret på samtykkeproblematikken da den kan i verste fall dytte problemet videre og gjøre situasjonen mer anspent. På bakgrunn av ungdommenes utsagn om at et eventuelt samtykke under en lov vil gjøre det vanskeligere å ombestemme seg er det mest skremmende funnet i denne studien. Dette kan gjøre at flere vil bli presset til å gi samtykke, og til å gjennomføre. På den andre siden kan samtykkeloven føre til at flere saker som anmeldes vil etterforskes, noe som kan forhindre *gråsonetokter*. Et annet aspekt er hvordan en eventuell samtykkelov vil ta fokuset bort fra hva som er sagt og gjort, og bare fokusere på om det er gitt samtykke eller ikke.

5.4 Implikasjoner for videre forskning

Videre forskning bør ta for seg et større og bredere utvalg i en kvantitativ spørreundersøkelse basert på funn fra denne studien. Denne studien kan åpne dørene til store og viktige undersøkelser som kan avdekke hvordan ungdom ser på en eventuell samtykkelov uten den fysiske tilstedeværelsen til en voksenperson som kan påvirke hvordan de svarer. Det er interessant om en slik undersøkelse ville fått de samme svarene som denne kvalitative studien. Videre forskning bør i tillegg forsøke å se hvordan ungdommer svarer på denne tematikken i forhold til hvilken gruppe de er sammen med, og at man fokuserer på likekjønnede og ulikekjønnede grupper for å se på likheter og kontraster i forhold til kjønn. Det kan også argumenteres for flere fokusgrupper for å få et større spekter av informasjon rundt tematikken.

Resultatene fra denne studien gir en rekke implikasjoner for utforming av seksualundervisning. Det kan derfor være interessant å se effekten av eventuelle intervensjoner som har som mål å heve seksualundervisningens kvalitet. Ungdommers seksualitet endrer seg stadig, og det er essensielt å oppdatere kunnskap gjennom nye studier. Denne studien er basert på et lite og ikke representativt utvalg av ungdommer, og det vil derfor være viktig å videreføre studiens tematikk og fokusområder inn i større studier.

6. Konklusjon og avslutning

Avslutningsvis vil jeg forsøke å avrunde oppgaven og oppsummere hvordan hovedfunnene kan belyse problemstillingen. Problemstillingen som har blitt utforsket ble fremstilt som følger; *Hvilke tanker har ungdom rundt seksuell utforskning og tolkning av seksuelle signaler, og hvordan kan dette, samt deres egne erfaringer fra undervisningen, belyse eventuelle utfordringer rundt seksualundervisning? Hva mener de om en eventuell samtykkelov i Norge og hva den vil gjøre med den seksuelle situasjonen?*

Innledningsvis beskrev jeg hvordan min interesse for tematikken er grunnet egen erfaring med en lite kunnskapsrik seksualundervisning og en oppfatning av en svak tilnærming til tematikken i norsk skole. Først og fremst viser analysen at denne oppfatningen er i noe overensstemmelse med resultatene i studien. Det framstår som at informantene, altså ungdommene, peker mot en svak seksualundervisning med lite relevans, en del ubehag og et behov for normalisering. Det er fremtredende at ungdommenes oppfatning av seksuell utforskning og tolkning av seksuelle signaler er i tråd med tidligere forskning, men at det likevel er et behov for mer kunnskap rundt denne tematikken da det foreligger resultater som indikerer styrkning i

interaksjonsopplæring mellom ungdom. Det er derfor klart at seksualundervisningen trenger en endring i form av å fortsatt ta for seg anatomien og samtykke, men også implementere hvordan mennesker kommuniserer og tolker i en seksuell situasjon, og bakgrunnen for hvorfor det er slik mennesker samhandler i seksuelle kontekster. Resultatene i denne studien peker også mot et behov for mer støtte til undervisere da det fremstår som at det er de som er mye av årsaken til ubehaget rundt tematikken. Undervisere trenger en større forståelse for hva ungdom møter av seksualitet i sin hverdag slik at man kan øke relevansen og møte ungdommene der de er. Ungdommene vil fjerne tabuet rundt seksualitet og normalisere temaet, noe som voksne burde ta hensyn til og vurdere å bli med på. Undervisere trenger forslag til konkrete hjelpemidler som gjør at de slipper å referere til eget syn på kropp og seksualitet. Dagens læreplaner gir mye tillit til norske undervisere i hvordan å håndtere tematikken, noe som kan komme uheldig ut da dette er svært intime og vanskelige temaer som mange kan føle ubehag rundt.

Majoriteten av ungdommene i studien stiller seg positive til en samtykkelov i Norge. Bakgrunnen til dette er følelsen av trygghet, behovet for å sette søkelys mot samtykke blant unge og å lette kommunikasjonen i en seksuell situasjon. Likevel er det vanskelig for ungdommene å se hvordan en samtykkelov ville fungert i praksis da de ser vanskeligheter med å kommunisere verbalt i en seksuell situasjon. Det vil fortsatt være ord mot ord, noe som kan argumenteres for at man dytter problemet videre og skaper heller eventuelle vanskeligere situasjoner. I verste fall kan samtykkeloven fjerne fokuset vekk fra hva som har blitt sagt og gjort, til om det ble uttrykt samtykke verbalt eller ikke. En samtykkelov kan muligens øke dette minefeltet rundt seksuelle situasjoner da den kan skape et press om å måtte fullføre hvis man først har uttrykt sitt samtykke. Den kan skape større barrierer for unge rundt seksuell utforskning, men kan samtidig trygge unge i utforskningen og vise dem viktigheten rundt å vite om det eksisterer samtykke eller ikke. Studien viser at flesteparten av jentene ønsker en samtykkelov, noe som kan kobles sammen med hvordan jenter ofte kan oppleve skam hvis de ikke fullfører, og er redde for å si nei og å avvise gutten. Jentene ser derfor på en samtykkelov som en utvei hvor det må sørges for samtykke før noe skjer. En kan imidlertid stille seg kritisk til dette da det kan gjøre det vanskeligere for partene å ombestemme seg fordi de har gitt et forpliktende «ja». Det å skulle ombestemme seg er allerede problematisk og bærer med seg blant annet skam og sosiale sanksjoner ifølge ungdommene. Jentene ser på loven som noe trygt, samtidig som mye rundt loven indikerer at den kan løse noen problemer samtidig som den kan skape andre. Et interessant funn er derav hvordan loven kan virke forpliktende. I kontrast til dette er halvparten av guttene enig med jentene, mens den andre halvparten stiller seg uenig til loven da de ser flere negative aspekter og er engstelige for hvordan jenter kan finne på å bruke loven som hevn mot eventuelle feilhandlinger fra guttens side.

Referanser

- Allen, L. (2001). *Young people and sexuality education: Rethinking key debates*. London: Palgrave MacMillan.
- Amnesty (2019). *Time for change. Justice for rape survivors in the Nordic countries*. Hentet fra: https://amnesty.no/sites/default/files/vedlegg/time_for_change_final_original190401.pdf
- Beres, M. A. (2007). 'Spontaneous' sexual consent: An analysis of sexual consent literature. *Feminism & Psychology*, 17(1), 93-108. doi: [10.1177/0959353507072914](https://doi.org/10.1177/0959353507072914)
- Beres, M. (2010). Sexual miscommunication? Untangling assumptions about sexual communication between casual sex partners. *Culture, Health & Sexuality*, 12(907699972), 1- 14.
- Berg, L. (1999). *Lagsom er bäst. Unga kvinnors berättelser om heterosexuell samvaro och pornografi*. Stockholm: Utbildningsförlaget Brevskolan.
- Berggrav, S. (2015). "Den som er med på leken..." Ungdoms oppfatninger om voldtekt, kjønnsroller og samtykke. Hentet fra: <https://www.reddbarna.no/nyheter/den-som-er-med-paa-leken>
- Buss, D. M., & Schmitt, D. P. (2017). Sexual Strategies Theory. In T. K. Shackelford & V. A. Weekes-Shackelford (Eds.), *Encyclopedia of Evolutionary Psychological Science* (pp. 1-5). Cham: Springer International Publishing. doi: [10.1007/978-3-319-16999-6_1861-1](https://doi.org/10.1007/978-3-319-16999-6_1861-1)
- Buss, D. M., & Schmitt, D. P. (1993). Sexual Strategies Theory: An evolutionary perspective on human mating. *Psychological Review*, 100(2), 204-232. doi: [10.1037/0033-295X.100.2.204](https://doi.org/10.1037/0033-295X.100.2.204)
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101. doi: [10.1191/1478088706qp0630a](https://doi.org/10.1191/1478088706qp0630a)
- Chronaki, D. (2017). What Does the News Teach Young People About Sex? I Allen, L. & Rasmussen, M., L. (Red.), *The Palgrave handbook of sexuality education* (s. 95-114). London: Palgrave Macmillan. doi: [10.1057/978-1-137-40033-8.f](https://doi.org/10.1057/978-1-137-40033-8.f)
- De nasjonale forskningsetiske komiteene (FEK). (2016). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi* (4. utg.). Hentet fra: <https://www.forskningsetikk.no/globalassets/dokumenter/4-publikasjoner-som-pdf/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-humaniora-juss-og-teologi.pdf>
- Eines, T. F. & Thylén, I. (2012). Metodologiske og praktiske utfordringer ved bruk av fokusgrupper som forskningsmetode – med fokus på pårørende som informanter. *Nordisk tidsskrift for helseforskning*, 8(1), 94-107. doi: [10.7557/14.2334](https://doi.org/10.7557/14.2334)
- Emmerink, P., M., J., Van Den Eijnden, R., J., J., M., Ter Bogt, T., F., M. & Vanwesenbeeck, I. (2017). The Impact of Personal Gender-Typicality and Partner Gender-Traditionality on Taking Sexual Initiative: Investigating a Social Tuning Hypothesis. *Front. Psychol.* 8:107. doi: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.00107>
- Eyre, S. L., Read, N. W., & Millstein, S. G. (1997). Adolescent sexual strategies. *Journal of Adolescent Health*, 20, 286-293. doi: [https://doi.org/10.1016/S1054-139X\(96\)00239-X](https://doi.org/10.1016/S1054-139X(96)00239-X)
- Fjæren, E., L. (2021). -Jeg kunne på en måte ønske at jeg kom inn til avhør med blått øye. *DN-Magasinet*. Hentet fra: <https://www.dn.no/magasinet/reportasje/petter-eide/seksualitet/samtykkelov/-jeg-kunne-pa-en-mate-onske-at-jeg-kom-inn-til-avhor-med-blatt-oye/2-1-924141>

- Frith, H., & Kitzinger, C. (2001). Reformulating sexual script theory: Developing a discursive psychology of sexual negotiation. *Theory & Psychology, 11*, 209–232. doi: <https://doi.org/10.1177/0959354301112004>.
- Gagnon, J.H., & Simon, W. (1973). *Sexual conduct: The social sources of human sexuality*. Chicago, IL: Aldine.
- Goodchilds, J., D. & Zellman, G., L. (1984) Sexual signaling and adolescent aggression in adolescent relationships. I N.M Malamuth & E. Donnerstein (Reds.) *Pornography and sexual aggression* (s. 233-243). Orlando, FL: Academic Press.
- Helmus, Gisela (1990), *Mogen för sex?! Det sexuellt restriktiverande samhället och ungdomars heterosexuella glädje*. Stockholm: Graphic Systems.
- Helse- og omsorgsdepartementet (2017). *Snakk om det! Strategi for seksuell helse (2017-2022)*. Hentet fra: https://www.regjeringen.no/contentassets/284e09615fd04338a817e1160f4b10a7/strategi_seksuell_helse.pdf
- Holman, A., & Sillars, A. (2012). Talk About "Hooking Up": The Influence of College Student Social Networks on Nonrelationship Sex. *Health Communication, 27*(2), 205-216. doi: <https://doi.org/10.1080/10410236.2011.575540>
- Howitt, D. (2010). *Introduction to qualitative methods in psychology* (2 utg.). Harlow, England: Prentice Hall.
- Humphreys, T. P. (2004). *Understanding sexual consent: An empirical investigation of the normative script for young heterosexual adults*. I M. Cowling & P. Reynolds (red.), *Making sense of sexual consent*. Burlington, VT: Ashgate.
- Indregard, K., R. (2017). Man må jo bare prøve seg fram: Seksuell kommunikasjon blant ungdom mellom 16 og 19 år i et forpliktet parforhold [Masteroppgave]. Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Trondheim. <http://hdl.handle.net/11250/2450059>
- Jacobsen, B., Tanggaard, L. & Brinkmann, S. (2010). Fænomenologi. I S. Brinkmann & L. Tanggaard (Red.), *Kvalitative metoder: en grundbog* (s. 185-206). København: Hans Reitzels Forlag.
- Jeffner, S. (1998). *Liksom våldtäkt, typ... Om ungdomars forståelse av våldtäkt*. Stockholm: Utbildningsförlaget Brevskolan.
- Johansen, P., E., Moe, M., Thorland, I., H., Jøsok, J., K., Foss, D., T. og Steiro, T. (2006). «Ungdomsundersøkelse.» Trondheim: Trondheim kommune
- Kleven, T., A. (Red.). (2014). *Innføring i pedagogisk forskningsmetode. En hjelp til kritisk tolkning og vurdering*. (2. utgave). Fagbokforlaget
- Korsnes, O., Andersen, H. og Brante, T. (1997), *Sosiologisk leksikon*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Krumsvik, R. J. (2014). *Forskningsdesign og kvalitativ metode – ei innføring*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Kvale, S. (2007). *Doing interviews*. London: SAGE.
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2019). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg.). Gyldendal Akademisk.
- Kvalem, I. (2008). Fakta og myter om effekt av seksualundervisning i skolen. *Tidsskrift for Norsk Psykologforening, 6*, 743-747.
- Lande, A. (2017). "Ikke sånn kjempeåpenbart, men forsiktig»: seksuell kommunikasjon i uforpliktende forhold blant ungdom mellom 16 og 19 år [Masteroppgave]. Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet. <http://hdl.handle.net/11250/2482895>
- Lenhart, A. (2015). *Teens, social media and technology overview 2015*. Washington, DC: Pew Research Center. Hentet fra:

<https://www.pewresearch.org/internet/2015/04/09/teens-social-media-technology-2015/>

- Lippa, R. A. (2001). On deconstructing and reconstructing masculinity-femininity. *Journal of Research in Personality*, 35, 168-207. doi: <https://doi.org/10.1006/jrpe.2000.2307>
- Lofstad, R. (2018). Ny lov om voldtekt. Nå må sex i Sverige være frivillig. *Dagbladet*. Hentet fra: <https://www.dagbladet.no/nyheter/na-ma-sex-i-sverige-vaere-frivillig/69978892>
- Madshus, K. (2018). Sverige med ny sexlov: - Flaut at Norge henger etter. *Dagbladet*. Hentet fra: <https://www.dagbladet.no/nyheter/sverige-med-ny-sexlov---flaut-at-norge-henger-etter/69833515>
- Meland, S. I. (2019). «Da» og «liksom»: Disse småordene betyr mer enn vi tror. *Forskning.no*. Hentet fra: <https://forskning.no/ntnu-partner-sprak/da-og-liksom-disse-smaordene-betyr-mer-enn-vi-tror/1280841>
- Mortensen, T. (2020). Samtykkeloven er lite gjennomtenkt. *Aftenposten*. Hentet fra: <https://www.aftenposten.no/meningersid/i/aPPQJ4/samtykkeloven-er-lite-gjennomtenkt>
- Muehlenhard, C. L., & Rodgers, C. S. (1998). Token resistance to sex: New perspectives on an old stereotype. *Psychology of Women Quarterly*, 22(3), 443-463. doi: <https://doi.org/10.1111%2Fj.1471-6402.1998.tb00167.x>
- Møllhausen, H. (2005). «Seksualitet på ungdomsskolen. En kvalitativ studie av unges jenters opplevelse av undervisning som omhandler seksualitet» [Masteroppgave]. Institutt for sosiologi og samfunnsgeografi. Universitetet i Oslo. doi: <https://www.duo.uio.no/handle/10852/15484>
- Nilssen, V. (2012). *Analyse i kvalitative studier: den skrivende forskeren*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Ollis, D. (2010). "I haven't changed bigots but...": reflections on the impact of teacher professional learning in sexuality education. *Sex Education*, 10(2), 217-230. doi: [10.1080/14681811003666523](https://doi.org/10.1080/14681811003666523)
- Prieur, A. (2002). *Frihet til å forme seg selv? En diskusjon av konstruktivistiske perspektiver på identitet, etnisitet og kjønn*. Kontur – tidsskrift for kulturstudier.
- Ragonese, M., Bowman, C., P. & Tolman, D., L. (2017). Sex Education, Youth, and Advocacy: Sexual Literacy, Critical Media, and Intergenerational Sex Education(s). I Allen, L. & Rasmussen, M., L. (Red.), *The Palgrave handbook of sexuality education* (s. 95-114). London: Palgrave Macmillan. doi: [10.1057/978-1-137-40033-8.f](https://doi.org/10.1057/978-1-137-40033-8_f)
- Ringdal, K. (2018). *Enhet og mangfold. Samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode*. (4. utgave.). Fagbokforlaget.
- Røthing, Å. & Svendsen, S. H. (2008). *Undervisning om seksualitet ved ungdomsskolene i Trondheim Kommune*. Trondheim Kommune.
- Røthing, Å. & Svendsen, S., H., B. (2009). *Seksualitet i skolen. Perspektiver på undervisning*. Cappelen Akademisk Forlag.
- Senior, K. & Chenhall, R. (2017). More than "Just Learning About the Organs": Embodied Story Telling as a Basis for Learning About Sex and Relationships. I Allen, L. & Rasmussen, M., L. (Red.), *The Palgrave handbook of sexuality education* (s. 95-114). London: Palgrave Macmillan. doi: [10.1057/978-1-137-40033-8.f](https://doi.org/10.1057/978-1-137-40033-8_f)
- Silverman, D. (2014). *Interpreting qualitative data* (4. utg.). London: SAGE.
- Simon, W. & Gagnon, J., H. (1986). Sexual scripts: Permanence and change. *Archives of sexual behavior*, 15, 97-120. doi: <https://doi.org/10.1007/BF01542219>
- Svendsen, S., H., B. (2017). The Cultural Politics of Sex Education in the Nordics. I Allen, L. & Rasmussen, M., L. (Red.), *The Palgrave handbook of sexuality education* (s. 95-114). London: Palgrave Macmillan. doi: [10.1057/978-1-137-40033-8.f](https://doi.org/10.1057/978-1-137-40033-8_f)

- Søndergaard, D., M. (1996). *Tegnet på kroppen. Køn, koder og konstruksjoner blant unge voksne i Akademia*. København: Museum Tusulanums Forlag
- Tanggaard, L. & Brinkmann, S. (2010). Interviewet: samtalen som forskningsmetode. I S. Brinkmann & L. Tanggaard (Red.), *Kvalitative metoder: en grundbog* (s. 29- 54). København: Hans Reitzels Forlag.
- Teigland, E., R. & Thomsen, H., J. (2020). En samtykkelov vil endre hvordan vi ser på sex. *Aftenposten*. Hentet fra: <https://www.aftenposten.no/meninger/sid/i/Vq19dJ/en-samtykkelov-vil-endre-hvordan-vi-ser-paa-sex>
- Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse: en innføring i kvalitativ metode* (4. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Tjora, A. (2012). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (2. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Tracy, S. J. (2010). Qualitative Quality: Eight «Big-Tent» Criteria for Excellent Qualitative Research. *Qualitative Inquiry*, 16(10), 837-851. doi: [10.1177%2F1077800410383121](https://doi.org/10.1177/1077800410383121)
- Trivers, R. L. (1972). Parental Investment and Sexual Selection. I B. Campbell (Red.), *Sexual Selection and the Descent of Man, 1871-1971* (s. 136-179). Chicago, IL: Aldine.
- Utdanningsdirektoratet (2020). *Overordnet del. Folkehelse og livsmestring*. Hentet fra: <https://www.udir.no/lk20/overordnet-del/prinsipper-for-laring-utvikling-og-danning/tverrfaglige-temaer/folkehelse-og-livsmestring/>
- Wade, T., J. & Slemm, J. (2015). How to flirt best: The perceived effectiveness of flirtation techniques. *Interpersona. Vol. 9*(1), 32-43, doi: <https://doi.org/10.5964/ijpr.v9i1.178>
- Wiederman, M., W. (2015). Sexual script theory: Past, present, and future. I J. DeLamater & R. Plante (red.), *Handbook of the sociology of sexualities* (s. 7-22). Switzerland: Springer International Publishing
- Wiederman, M., W. (2005) The gendered nature of sexual scripts. *The Family Journal*, 13, 496-502. doi: <https://doi.org/10.1177%2F1066480705278729>
- Øvsthus, I., P. (2011). *Ungdommers seksualitet og implikasjoner for forebygging av seksuelle krenkelser mellom unge. En kvantitativ studie blant tiendeklassinger i Trondheim* [Hovedoppgave, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet]. NTNU Open <https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmliui/handle/11250/270736>
- Årvik, B. R. (2020). Langt fleire valdtekstedomar etter svensk lovendring: - Viser det vi har sagt. *NRK*. Hentet fra: <https://www.nrk.no/norge/fleire-domde-for-valdtekt-etter-innforing-av-samtykkelov-1.15066565>

Vedlegg

Vedlegg 1.

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjekt

Ungdom, seksualitet og samtykke

Takk for at du viser interesse for å delta i denne studien.

Bakgrunn og formål

Du inviteres herved til å delta i et forskningsprosjekt som skal undersøke hvordan ungdom opplever seksuell utforskning og samtykke. Formålet er å belyse tema som samtykkelov og seksualundervisning. I den forbindelse ønsker vi å se nærmere på ungdommers tanker rundt temaer som flørtning og intimitet. Vi ønsker også å diskutere hvordan et eventuelt lovverk om samtykke ville sett ut i Norge, og hvilke konsekvenser et slikt lovverk eventuelt ville hatt for den seksuelle kommunikasjonen og intimiteten. Forskningsspørsmålet er som følger: *Hvilke tanker har ungdom rundt seksuell utforskning og tolking av seksuelle signaler, og hvordan kan dette, samt deres ulike erfaringer, belyse dagens seksualundervisning? Hva mener de om en eventuell samtykkelov i Norge og hva den vil gjøre med den seksuelle situasjonen?* Forskningsprosjektet er en del av en masteroppgave.

Hva innebærer deltakelse i studien?

Vi ønsker å samle ungdommer fra 16-18 år til et fokusgruppeintervju og diskuterer hvordan ungdom opplever ulike tema som flørtning, seksuell utforskning og seksuell kommunikasjon. Gruppen vil bestå av enten bare gutter eller jenter, eller av både gutter og jenter. Vi vil be deltakerne diskutere hvordan de tenker rundt disse temaene. Vi er ikke ute etter personlige erfaringer eller preferanser. Det er ikke nødvendig å selv ha hatt noen form for seksuelle erfaringer for å delta i gruppeintervjuet. Gruppeintervjuet vil foregå på skolen i skjermede omgivelser. Vi tar lydopptak av diskusjonene og det vil ta ca. 45 minutter – 1 time.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Den enkelte deltaker vil være helt anonym. Anonymiseringen innebærer å bearbeide datamaterialet slik at ingen enkeltperson kan gjenkjennes. Vi bruker bare fiktive navn når vi overfører lydfilet til tekst. Alle opptak oppbevares på passord-beskyttede datamaskiner ved NTNU. Det er kun hovedansvarlig for studien, Anne Kasin Husby og veileder Mons Bendixen som har tilgang på lydfilet. Alle opptak og transkripsjoner slettes senest ved prosjektets slutt, mai 2021.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta. Du kan når som helst trekke deg fra studien uten å oppgi grunn. Det vil ikke ha noen konsekvenser for deg. Hvis du har deltatt på intervjuet, men vil trekke deg, så kan du ta kontakt med prosjektansvarlig Anne Kasin Husby. Kontaktinformasjon finner du under informasjonsskriv. Da vil dine utsagn fjernes fra dataanalysen og bli slettet. Du har rett til å sende klage til personvernombudet eller datatilsynet om behandling av dine personopplysninger.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

NTNU er behandlingsansvarlig for undersøkelsen. NTNUs personvernombud er Thomas Helgesen (Mob: 930 79 038).

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra NTNU har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Dersom du har spørsmål eller ønsker å snakke med noen om studien: ta kontakt med oss!

Kontaktinformasjon:

Masterstudent:
Anne Kasin Husby
annekhus@stud.ntnu.no
Tlf: 45268071

Veileder:
Mons Bendixen
mons.bendixen@ntnu.no
Tlf: 97504635

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «*Ungdom, seksualitet og samtykket*», og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta på et gruppeintervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. 31.05.2021:

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

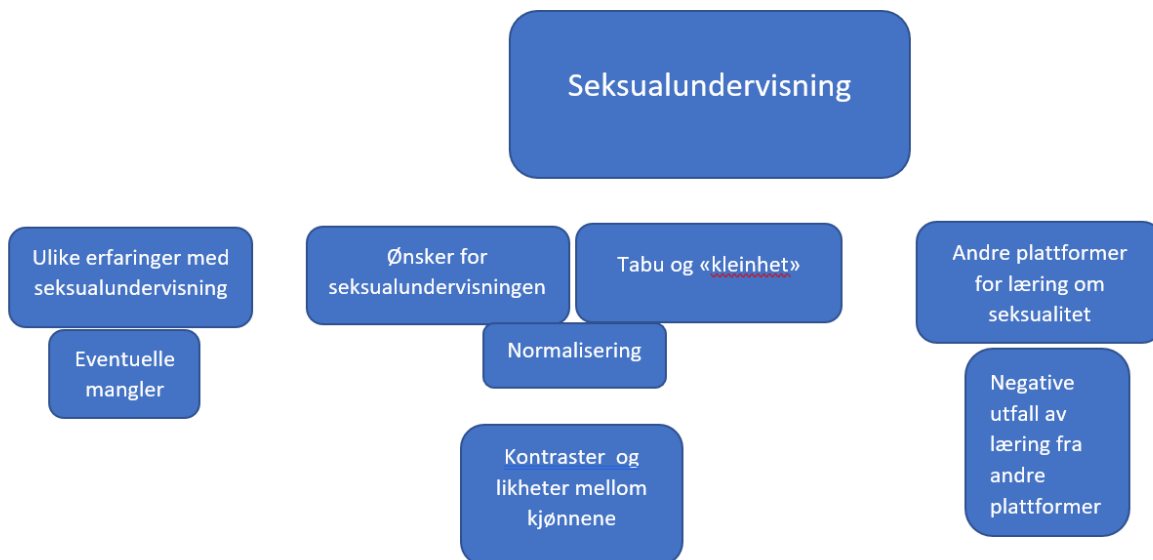
Jeg bekrefter å ha gitt informasjon om prosjektet:

(Signert av masterstudent, dato)

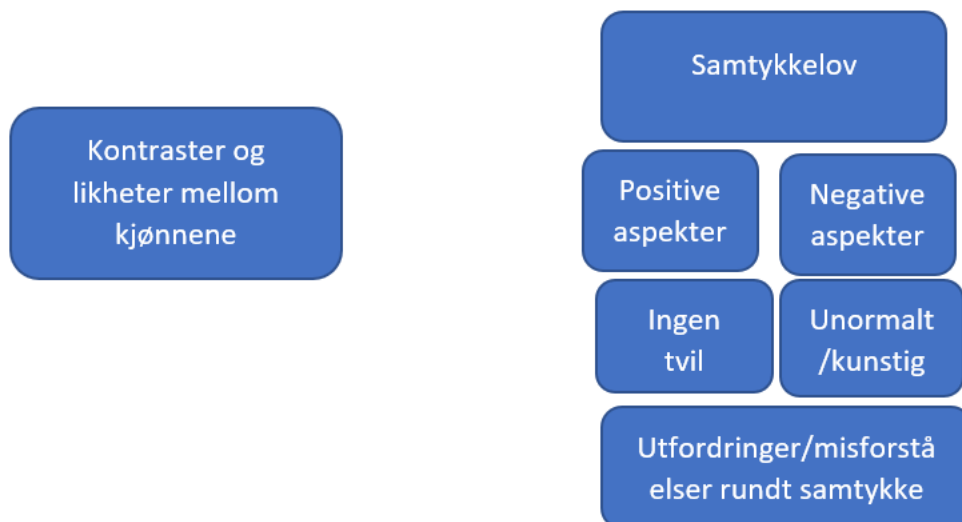
Vedlegg 2.

Kategorier

Samtykke

NSD NORSK SENTER FOR FORSKNINGSDATA

NSD sin vurdering

Prosjekttittel

Ungdom, seksualitet og samtykke

Referansenummer

580895

Registrert

23.02.2021 av Anne Kasin Husby - annekhus@stud.ntnu.no

Behandlingsansvarlig institusjon

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet / Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap (SU) / Institutt for pedagogikk og livslang læring

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Mons Bendixen, mons.bendixen@ntnu.no, tlf: 97504635

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Anne Kasin Husby, annekhus@stud.ntnu.no, tlf: 45268071

Prosjektperiode

01.03.2021 - 31.12.2021

Status

19.03.2021 - Vurdert

Vurdering (1)

19.03.2021 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet med vedlegg den 19.03.2021, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

DEL PROSJEKTET MED PROSJEKTANSVARLIG

Det er obligatorisk for studenter å dele meldeskjemaet med prosjektansvarlig (veileder). Det gjøres ved å trykke på "Del prosjekt" i meldeskjemaet.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde:

<https://www.nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema>

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 31.12.2021

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål
dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

